

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

حضرت ابراہیم علیہ السلام کی پھیلائی گئی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بهار بندگی (ویژه مبلغان ماه مبارک رمضان)

نویسنده:

آیت الله العظمی لطف الله صافی گلپایگانی

ناشر چاپی:

دفتر آیت الله لطف الله صافی گلپایگانی

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۸	بهار بندگی ویژه میلغان ماه مبارک رمضان
۸	مشخصات کتاب
۸	اشاره
۱۳	سخن ناشر
۱۵	فهرست مطالب
۱۹	خطبه شعبانیه
۲۷	پیام معظم له به مناسبت حلول ماه مبارک رمضان
۳۱	روزشمار تاریخی ماه مبارک رمضان
۳۱	اشاره
۳۱	بیعت با ولایتعهدی امام رضا علیه السلام
۳۲	وفات ابوطالب علیه السلام
۳۲	وفات حضرت خدیجه علیها السلام
۳۳	اجرای عقد اخوت
۳۴	ولادت امام حسن مجتبی علیه السلام
۳۵	ولادت امام جواد علیه السلام
۳۵	غزوه بدر
۳۶	فتح مکه
۳۷	شهادت مولای متقیان، امیرمؤمنان علی علیه السلام
۳۹	جوانان می پرسند
۳۹	اشاره
۳۹	قرآن
۳۹	اعجاز قرآن
۳۹	تحریف قرآن

- ۴۰ رسم الخط یا رسم الاملاء
- ۴۱ قرائت قرآن یا ترجمه آن
- ۴۲ ضمیر متکلم مع الغیر در قرآن
- ۴۳ امیرالمؤمنین علی علیه السلام
- ۴۳ علم امیرالمؤمنین علیه السلام به شهادت خود
- ۴۴ عدم تصریح به نام امیرالمؤمنین علی علیه السلام در قرآن
- ۴۵ دعا و مناجات
- ۴۵ عربی بودن زبان ادعیه
- ۴۶ سن بلوغ
- ۴۶ سن تکلیف دختران
- ۴۷ روزه
- ۴۷ وجوب روزه
- ۵۱ ۳۰ روز، ۳۰ جلسه احکام شرعی
- ۵۱ جلسه ۱: روزه
- ۵۴ جلسه ۲: تقلید
- ۵۵ جلسه ۳: طهارت و نجاست
- ۵۷ جلسه ۴: نماز
- ۵۹ جلسه ۵: احکام خمس
- ۶۰ جلسه ۶: خرید و فروش و اجاره
- ۶۱ جلسه ۷: حق التألیف و رأیت
- ۶۲ جلسه ۸: نذر
- ۶۲ جلسه ۹: مسابقات و شرطبندی
- ۶۳ جلسه ۱۰: قرض و ربا
- ۶۴ جلسه ۱۱: معاشرت با اهل کتاب و فرقه های گوناگون
- ۶۴ جلسه ۱۲: قوانین و مقررات
- ۶۵ جلسه ۱۳: حجاب و رابطه با نامحرم

- جلسه ۱۴: لباس و زینت ۶۶
- جلسه ۱۵: نگاه کردن ۶۷
- جلسه ۱۶: مسائل پزشکی ۶۸
- جلسه ۱۷: تصرف در مال دیگری ۶۹
- جلسه ۱۸: تلویزیون و ماهواره ۷۰
- جلسه ۱۹: ازدواج ۷۲
- جلسه ۲۰: موسیقی ۷۳
- جلسه ۲۱: مراسم و مجالس مذهبی ۷۴
- جلسه ۲۲: ورزش ۷۵
- جلسه ۲۳: امر به معروف و نهی از منکر ۷۶
- جلسه ۲۴: صله رحم ۷۷
- جلسه ۲۵: استخاره ۷۸
- جلسه ۲۶: خرافات ۷۸
- جلسه ۲۷: دروغ ۷۹
- جلسه ۲۸: غیبت ۸۰
- جلسه ۲۹: وظیفه معلم و دانش آموز ۸۱
- جلسه ۳۰: خوردنی ها و آشامیدنی ها ۸۲
- احادیث رمضانیه ۸۳
- مناجات امیرالمؤمنین علیه السلام ۹۳
- کتاب نامه ۹۸
- درباره مرکز ۱۰۲

مشخصات کتاب

سرشناسه: صافی گلپایگانی، لطف الله، ۱۲۹۸ -

عنوان و نام پدید آور: بهار بندگی (ویژه مبلغان ماه مبارک رمضان) [کتاب] / صافی گلپایگانی.

وضعیت ویراست: [ویراست ؟].

مشخصات نشر: قم: دفتر تنظیم و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی حاج شیخ لطف الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۹۰ ص.

شابک: ۲۴۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۰۵-۶۹-۸

وضعیت فهرست نویسی: فایا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۸۷]- ۹۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: فقه جعفری -- رساله عملیه -- پرسش ها و پاسخ ها

موضوع: رمضان

موضوع: روزه (اسلام)

موضوع: اسلام -- مسائل متفرقه

شناسه افزوده: دفتر تنظیم و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی حاج شیخ لطف الله صافی گلپایگانی

رده بندی کنگره: BP۱۸۳/۹/ص ۲۴۳۷ ب ۹ ۱۳۹۲

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۴۲۲

شماره کتابشناسی ملی: ۳۲۱۹۶۷۸

ص: ۱

اشاره

بهار بندگی

(ویژه مبلغان ماه مبارک رمضان)

حضرت آیت الله العظمیٰ حاج شیخ لطف الله صافی گلپایگانی

ص: ۳

سرشناسه: صافی گلپایگانی، لطف الله، ۱۲۹۸ -

عنوان و نام پدیدآور: بهار بندگی (ویژه مبلغان ماه مبارک رمضان)، آیت الله العظمی صافی گلپایگانی.

مشخصات نشر: قم: دفتر تنظیم و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی مدظله العالی، ۱۳۹۲

ویرایش: ویراست ۲

مشخصات ظاهری: ۹۵ ص.

شابک: ۲۴۰۰۰ ریال ۸-۶۹-۵۱۰۵-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۹۹-۱۰۲]؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: فقه جعفری - رساله عملیه - پرسش ها و پاسخ ها

موضوع: رمضان

موضوع: روزه

موضوع: اسلام - مسائل متفرقه

شناسه افزوده: دفتر آیت الله العظمی شیخ لطف الله صافی گلپایگانی مدظله العالی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ ۹ ب ۲ ص / ۱۸۳/۹ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۴۲۲

شماره کتابشناسی ملی: ۳۲۱۹۶۷۸

دفتر تنظیم و نشر آثار

نام کتاب: بهار بندگی (ویژه مبلغان ماه مبارک رمضان)

مؤلف: حضرت آیت الله العظمی لطف الله صافی گلپایگانی مدظله الوارف

چاپ اول/ ویراست جدید: ۱۳۹۲

شمارگان: ۵۰۰۰

بها: ۲۴۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۰۵-۶۹-۸

سایت الکترونیکی: www.saafi.net www.safi.ir

پست الکترونیکی: saafi@saafi.net

آدرس پستی: قم / انقلاب ۶ / پلاک ۱۸۱

تلفن: ۳۷۷۲۳۳۸۰ (۰۲۵)

ص: ۴

بسم الله الرحمن الرحيم

در زمان غیبت حضرت ولی عصر بقیه الله الاعظم - ارواحنا فداه - باید به حاملان علوم اهل بیت علیهم السلام رجوع و مسائل دینی را از آنان سؤال نمود، بلکه روش و سیره عقلا در هر علمی پرسش از دانشمندان و کارشناسان همان علم بوده و هست و این روش در عمل، مورد تأیید و امضای شارع مقدس نیز قرار گرفته است.

مجموعه ای که پیش روی دارید گزیده ای از آثار مرجع عالی قدر حضرت آیت الله العظمی حاج شیخ لطف الله صافی گلپایگانی - مدّظله الشریف - است که از کتاب های رمضان در تاریخ، عالی ترین مکتب تربیت و اخلاق یا ماه مبارک رمضان، معارف دین «جلد ۱ و ۲» و پاسخ کوتاه «جلد ۱ و ۲» که همگی از تألیفات معظم له می باشد، گردآوری و به مناسبت ماه مبارک رمضان در اختیار ائمه محترم جمعه و جماعات و مبلغین عزیز قرار می گیرد. امید است این خدمت ناچیز مورد نظر و قبول قطب عالم امکان حضرت بقیه الله الاعظم - ارواحنا فداه - قرار گیرد.

رمضان المبارک ۱۴۳۱

مطابق با مرداد ماه ۱۳۸۹

دفتر تنظیم و نشر آثار معظم له

ص: ۵

فهرست مطالب

سخن ناشر ۵

خطبه شعبانیه ۹

پیام معظم له به مناسبت حلول ماه مبارک رمضان ۱۷

روزشمار تاریخی ماه مبارک رمضان ۲۱

بیعت با ولایتعهدی امام رضا علیه السلام ۲۱

وفات ابوطالب علیه السلام ۲۲

وفات حضرت خدیجه علیها السلام ۲۲

اجرای عقد اخوت ۲۳

ولادت امام حسن مجتبی علیه السلام ۲۴

ولادت امام جواد علیه السلام ۲۵

غزوه بدر ۲۵

فتح مکه ۲۶

شهادت مولای متقیان، امیرمؤمنان علی علیه السلام ۲۷

جوانان می پرسند ۲۹

قرآن ۲۹

اعجاز قرآن ۲۹

تحریف قرآن ۲۹

رسم الخط یا رسم الاملاء ۳۰

قرائت قرآن یا ترجمه آن ۳۱

ضمیر متکلم مع الغیر در قرآن ۳۲

امیرالمؤمنین علی علیه السلام ۳۳

علم امیرالمؤمنین علی علیه السلام به شهادت خود ۳۳

عدم تصریح به نام امیرالمؤمنین علی علیه السلام در قرآن ۳۴

دعا و مناجات ۳۵

عربی بودن زبان ادعیه ۳۵

سن بلوغ ۳۶

سن تکلیف دختران ۳۶

روزه ۳۷

وجوب روزه ۳۷

۳۰ روز، ۳۰ جلسه احکام شرعی ۴۱

جلسه ۱: روزه ۴۱

ص: ۷

جلسه ۲: تقلید ۴۴

جلسه ۳: طهارت و نجاست ۴۵

جلسه ۴: نماز ۴۷

جلسه ۵: احکام خمس ۴۹

جلسه ۶: خرید و فروش و اجاره ۵۰

جلسه ۷: حق التألیف و رایت ۵۱

جلسه ۸: نذر ۵۲

جلسه ۹: مسابقات و شرطبندی ۵۲

جلسه ۱۰: قرض و ربا ۵۳

جلسه ۱۱: معاشرت با اهل کتاب و فرقه های گوناگون ۵۴

جلسه ۱۲: قوانین و مقررات ۵۴

جلسه ۱۳: حجاب و رابطه با نامحرم ۵۵

جلسه ۱۴: لباس و زینت ۵۶

جلسه ۱۵: نگاه کردن ۵۷

جلسه ۱۶: مسائل پزشکی ۵۸

جلسه ۱۷: تصرف در مال دیگری ۵۹

جلسه ۱۸: تلویزیون و ماهواره ۶۰

جلسه ۱۹: ازدواج ۶۲

جلسه ۲۰: موسیقی ۶۳

جلسه ۲۱: مراسم و مجالس مذهبی ۶۴

جلسه ۲۲: ورزش ۶۵

جلسه ۲۳: امر به معروف و نهی از منکر ۶۶

جلسه ۲۴: صلّه رحم ۶۷

جلسه ۲۵: استخاره ۶۸

جلسه ۲۶: خرافات ۶۸

جلسه ۲۷: دروغ ۶۹

جلسه ۲۸: غیبت ۷۰

جلسه ۲۹: وظیفه معلّم و دانش آموز ۷۱

جلسه ۳۰: خوردنی ها و آشامیدنی ها ۷۲

احادیث رمضانیه ۷۳

مناجات امیرالمؤمنین علیه السلام ۸۳

کتاب نامه ۸۷

آثار حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی مدظله الوارف ۹۱

ص: ۸

عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرضا، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ آبَائِهِ، عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ خَطَبَنَا ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ قَدْ أَقْبَلَ إِلَيْكُمْ شَهْرُ اللَّهِ بِالْبَرَكَةِ وَالرَّحْمَةِ وَالْمَغْفِرَةِ شَهْرٌ هُوَ عِنْدَ اللَّهِ أَفْضَلُ الشُّهُورِ وَأَيَّامُهُ أَفْضَلُ الْأَيَّامِ وَلِيَّ إِلَيْهِ أَفْضَلُ اللَّيَالِيِ وَسَاعَاتُهُ أَفْضَلُ السَّاعَاتِ هُوَ شَهْرٌ دُعِيتُمْ فِيهِ إِلَى ضِيَّافَةِ اللَّهِ وَجُعِلْتُمْ فِيهِ مِنْ أَهْلِ كَرَامَةِ اللَّهِ أَنْفَاسِكُمْ فِيهِ تَسِيحٌ وَنَوْمُكُمْ فِيهِ عِبَادَةٌ وَعَمَلُكُمْ فِيهِ مَقْبُولٌ وَدُعَاؤُكُمْ فِيهِ مُسْتَجَابٌ فَاسْأَلُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ بَيِّنَاتٍ صَادِقَةٍ وَقُلُوبٍ طَاهِرَةٍ أَنْ يُوفِّقَكُمْ لِيَصِيَامَهُ وَتَلَاوَهُ كِتَابِهِ، فَإِنَّ الشَّقِيَّ مَنْ حُرِمَ غُفْرَانَ اللَّهِ فِي هَذَا الشَّهْرِ الْعَظِيمِ وَادْكُرُوا بِجُوعِكُمْ وَعَطَشِكُمْ فِيهِ جُوعَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَعَطَشِهِ وَتَصَدَّقُوا عَلَى فَقْرَائِكُمْ وَمَسَاكِينِكُمْ وَقَرُّوا كِبَارَكُمْ وَارْحَمُوا صِغَارَكُمْ وَصَلُّوا أَرْحَامَكُمْ وَاحْفَظُوا أَلْسِنَتَكُمْ وَعُضُّوا عَمَّا لَا يَحِلُّ النَّظَرُ إِلَيْهِ أَبْصَارَكُمْ وَعَمَّا لَا يَحِلُّ الِاسْتِمَاعُ إِلَيْهِ أَسْمَاعَكُمْ وَتَحَنَّنُوا عَلَى أَيْتَامِ النَّاسِ يَتَحَنَّنْ عَلَى أَيْتَامِكُمْ وَتَوَبُّوا إِلَى اللَّهِ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَارْفَعُوا إِلَيْهِ أَيْدِيَكُمْ بِالدُّعَاءِ فِي أَوْقَاتِ صِلَوَاتِكُمْ فَإِنَّهَا أَفْضَلُ السَّاعَاتِ يَنْظُرُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِيهَا بِالرَّحْمَةِ إِلَى عِبَادِهِ يُجِيبُهُمْ إِذَا

نَاجُوهُ وَ يُلَبِّهِمْ إِذَا نَادَوْهُ (وَ يُعْطِيهِمْ إِذَا سَأَلُوهُ) وَ يَسْتَجِيبُ لَهُمْ إِذَا دَعَوْهُ.

أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ أَنْفُسَكُمْ مَرْهُونَةٌ بِأَعْمَالِكُمْ فَفُكُّوْهَا بِاسْتِغْفَارِكُمْ وَ ظُهُورِكُمْ ثَقِيلَةٌ مِنْ أَوْزَارِكُمْ فَخَفِّفُوا عَنْهَا بِطَوْلِ سُبُحُودِكُمْ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ أَقْسَمَ بِعِزَّتِهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ الْمُصَلِّينَ وَ السَّاجِدِينَ وَ أَنْ لَا يُرَوِّعَهُمْ بِالنَّارِ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ. أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ فَطَّرَ مِنْكُمْ صَائِمًا مُؤْمِنًا فِي هَذَا الشَّهْرِ كَانَ لَهُ بِذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ عِتْقُ رَقَبَةٍ وَ مَغْفِرَةٌ لِمَا مَضَى مِنْ ذُنُوبِهِ، فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَيْسَ كُلُّنَا يَقْدِرُ عَلَى ذَلِكَ فَقَالَ ص اتَّقُوا النَّارَ وَ لَوْ بِشِقِّ تَمْرِهِ اتَّقُوا النَّارَ وَ لَوْ بِشَرْبِهِ مِنْ مَاءٍ.

أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ حَسَنَ مِنْكُمْ فِي هَذَا الشَّهْرِ خُلِقَهُ كَمَا أَنْ لَهْ جَوَازًا عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ تَزَلُّ فِيهِ الْأَقْدَامُ وَ مَنْ خَفَّفَ فِي هَذَا الشَّهْرِ عَمَّا مَلَكَتْ يَمِينُهُ خَفَّفَ اللَّهُ عَلَيْهِ حِسَابَهُ وَ مَنْ كَفَّ فِيهِ شَرُّهُ كَفَّ اللَّهُ عَنْهُ غَضَبَهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَ مَنْ أَكْرَمَ فِيهِ يَتِيمًا أَكْرَمَهُ اللَّهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَ مَنْ وَصَلَ فِيهِ رَحِمَهُ وَصَلَهُ اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَ مَنْ قَطَعَ فِيهِ رَحِمَهُ قَطَعَ اللَّهُ عَنْهُ رَحْمَتَهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَ مَنْ تَطَوَّعَ فِيهِ بِصِيَامِهِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ وَ مَنْ أَدَّى فِيهِ فَرْضًا كَانَ لَهُ ثَوَابٌ مِنْ أَدَى سَبْعِينَ فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ مِنَ الشُّهُورِ.

أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ أَبْوَابَ الْجَنَانِ فِي هَذَا الشَّهْرِ مُفْتَحَةٌ فَاسْأَلُوا رَبَّكُمْ أَنْ لَهَا يُغْلَقَهَا عَلَيْكُمْ وَ أَبْوَابَ النَّيرانِ مُغْلَقَةٌ فَاسْأَلُوا رَبَّكُمْ أَنْ لَا يَفْتَحَهَا عَلَيْكُمْ وَ الشَّيَاطِينَ

مَغْلُوبَةً فَاسْأَلُوا رَبَّكُمْ أَنْ لَا يُسَلِّطَهَا عَلَيْكُمْ.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقُمْتُ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ فِي هَذَا الشَّهْرِ؟ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَا أَبَا الْحَسَنِ أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ فِي هَذَا الشَّهْرِ الْوَرَعُ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. ثُمَّ بَكَى، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا يُبْكِيكَ؟ فَقَالَ: يَا عَلِيُّ! ابْنِي لِمَا يُسْتَحَلُّ مِنْكَ فِي هَذَا الشَّهْرِ. كَأَنِّي بِكَ وَأَنْتَ تَصَلِّي! لِرَبِّكَ وَقَدْ انْبَعَثَ أَشَقَى الْأَوْلِيْنَ وَالْآخِرِينَ شَقِيْقٌ عَاقِرٍ نَاقِهِ ثَمُودٌ، فَضَرَبَكَ ضَرْبَةً عَلَى قَرْنِكَ فَخَضَبَ مِنْهَا لِحْيَتَكَ. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَ ذَلِكَ فِي سِلَاحِهِ مِنْ دِينِي؟ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: فِي سِلَاحِهِ مِنْ دِينِكَ. ثُمَّ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: يَا عَلِيُّ مَنْ قَتَلَكَ فَقَدْ قَتَلَنِي، وَمَنْ أَبْغَضَكَ فَقَدْ أَبْغَضَنِي، وَمَنْ سَبَّكَ فَقَدْ سَبَّنِي، لِأَنَّكَ مِنِّي كَنَفْسِي، رُوْحِيكَ مِنْ رُوْحِي، وَ طِينَتِكَ مِنْ طِينَتِي، إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى خَلَقَنِي وَإِيَّاكَ، وَاضْطَفَانِي وَإِيَّاكَ، وَ اخْتَارَنِي لِلنُّبُوَّةِ، وَ اخْتَارَكَ لِلْإِمَامَةِ، وَمَنْ أَنْكَرَ إِمَامَتَكَ فَقَدْ أَنْكَرَ تَبَوُّتِي، يَا عَلِيُّ! أَنْتَ وَصِيِّي وَأَبُو وُلْدِي وَزَوْجُ ابْنَتِي وَخَلِيفَتِي عَلَى أُمَّتِي فِي حَيَاتِي وَبَعْدَ مَوْتِي أَمْرُكَ أَمْرِي وَنَهْيُكَ نَهْيِي أَقْسَمُ بِالَّذِي بَعَثَنِي بِالنُّبُوَّةِ وَجَعَلَنِي خَيْرَ الْبَرِيَّةِ إِنَّكَ لَحُجَّةُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ وَأَمِينُهُ عَلَى سِرِّهِ وَخَلِيفَتُهُ عَلَى عِبَادِهِ. (١)

ص: ١١

١- . صدوق، الامالى، ص ١٥٣-١٥٥؛ صدوق، عيون اخبار الرضا عليه السلام، ج ٢، ص ٢٦٥-٢٦٧؛ مجلسي، بحار الانوار، ج ٩٣، ص ٣٥٦-٣٥٨.

حضرت امام رضا علیه السلام از پدران بزرگوارش از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که فرمود: پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله روزی برای ما خطبه خواند و فرمود:

ای مردم! به درستی که ماه خدا با برکت و رحمت و آمرزش به شما رو کرده است. ماهی که نزد خدا بهترین ماه ها، روزهایش بهترین روزها، شب هایش بهترین شب ها و ساعاتش بهترین ساعات است. ماهی که در آن به ضیافت خدا خوانده و از اهل کرامت خدا قرار داده شده اید. نفس های شما در آن ثواب تسبیح دارد و خواب شما در آن عبادت و عمل شما در آن مقبول و دعای شما در آن مستجاب است؛ پس با نیت های راست و دل های پاک، از خدا درخواست کنید که شما را برای روزه و تلاوت قرآن توفیق دهد. به درستی که شقی و بدعاقبت، کسی است که از آمرزش خدا در این ماه بزرگ محروم شود و به گرسنگی و تشنگی خود در این ماه، گرسنگی و تشنگی روز قیامت را یاد کنید و بر فقیران و مسکینان خود صدقه بدهید، سالمندان را احترام نمایید، بر صغار و خردسالان رحم کنید و صله ارحام نمایید و زبان های خود را [از آنچه نباید گفت] و چشم های خود را از آنچه نباید به آن نگاه کرد، نگاه دارید و گوش های خود را از آن چه نباید شنید حفظ کنید، و با یتیمان مردم مهربانی کنید تا با یتیمان شما مهربانی شود، و از گناهان خود به سوی خدا توبه و بازگشت نمایید و دست های خود را در اوقات نماز به دعا بلند کنید که آن هنگام بهترین ساعت هاست. خدا در آن هنگام به رحمت به سوی بندگانش نظر می فرماید و هرگاه ایشان با او مناجات نمایند، جواب می فرماید و هرگاه او را ندا کنند،

لیبک می گوید (و هرگاه از او درخواست کنند به آنها عطا می کند) و هرگاه او را بخوانند، مستجاب می کند.

ای مردم! به درستی که جان های شما در گرو عمل های شماست؛ پس با استغفار، از گرو بیرون آورید و پشت های شما از گناهانتان سنگین است، پس به طول دادن سجود، آن را سبک سازید و بدانید که خدا به عزت خود سوگند یاد کرده است که نمازگزاران و سجده کنندگان را عذاب نکند و آنها را به آتش جهنم در روز قیامت نترساند.

ای مردم! هرکس از شما مؤمن روزه داری را در این ماه افطار دهد، برای او نزد خدا ثواب یک بنده آزاد کردن و آمرزش گناهان گذشته خواهد بود. پس گفته شد: یا رسول الله! همه ما قدرت بر آن نداریم؛ فرمود: با افطار دادن به روزه دار - اگرچه به نصف دانه خرما باشد - از آتش پرهیزید، اگرچه به شربتی آب باشد.

ای مردم! هرکس از شما خلق خود را در این ماه نیکو سازد، گذشتن از صراط در روزی که قدم ها بر آن بلغزد، برای اوست.

ای مردم! کسی که در این ماه خدمت غلام و کنیز خود را سبک گرداند، خدا در قیامت حساب او را آسان سازد و هرکس در این ماه شرّ خود را باز دارد، خدا خشم خود را از او در روز قیامت باز دارد و کسی که یتیمی را در این ماه گرامی بدارد، خدا او را در روز قیامت گرامی دارد و کسی که در این ماه صله رحم نماید، خدا او را در قیامت به رحمت خود وصل کند و کسی که در این ماه قطع رحم کند، خدا در روز قیامت رحمت خود را از او قطع

فرماید و هر کس در این ماه نماز مستحبی به جا آورد، برای او برائت از آتش نوشته می شود. و کسی که نماز واجب به جا آورد، مثل کسی است که در ماه های دیگر هفتاد نماز واجب به جا آورد و کسی که در این ماه بسیار بر من صلوات بفرستد، خدا در روزی که میزان ها سبک باشد، میزان او را سنگین سازد و هر کس در این ماه تلاوت آیه ای از قرآن کند، ثواب ختم قرآن در ماه های دیگر را دارد.

ای مردم! درهای بهشت در این ماه گشوده است؛ از خدا بخواهید که [این درها را] به روی شما نبندد و درهای آتش، بسته است، از پروردگار خود بخواهید که آنها را به روی شما باز نگرداند. و شیاطین دربند هستند؛ از خدا درخواست کنید که آنها را بر شما مسلط نسازد.

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: پس من برخاستم و عرض کردم: یا رسول الله! بهترین اعمال در این ماه چیست؟ فرمود: یا ابالحسن! برترین اعمال در این ماه پارسایی است از آنچه خدا حرام کرده است.

سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله گریست. عرض کردم: یا رسول الله! چه چیز شما را به گریه درآورد؟ فرمود: گریه می کنم برای آنچه در این ماه به تو می رسد. گویا تو را می بینم که برای پروردگارت نماز می گزاری و برخاسته است شقی ترین اولین و آخرین، جفت پی کننده ناقه ثمود و بر فرقت ضربتی زده است که با آن ریش تو خضاب شده است. پس، من عرض کردم: این در سلامت دین من است. فرمود: در سلامت دین تو است! سپس فرمود: یا

علی! هر کس تو را بکشد، مرا کشته و هر کس تو را دشمن بدارد، مرا دشمن داشته و هر کس تو را سب کند مرا سب کرده است؛ برای اینکه تو مانند جانم هستی، روح تو از روح من، و طینت تو از طینت من است، خداوند تبارک و تعالی من و تو را آفرید و من و تو را برگزید؛ مرا به نبوت برگزید و تو را به امامت و کسی که امامت تو را انکار کند، نبوت مرا انکار کرده است. ای علی تو وصی من و پدر فرزندانم و همسر دخترم و جانشین من بر امتم در زمان حیاتم و پس از آن هستی؛ دستور تو دستور من است و نهی تو نهی من است. به کسی که مرا به پیامبری مبعوث کرد و بهترین آفریدگان قرار داد سوگند می خورم که تو حجت خدا بر مردم و امین خدا بر سرش و جانشین او بر بندگانش هستی.

پیام معظم له به مناسبت حلول ماه مبارک رمضان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ)

مسلمانان، امت اسلام، ماه مبارک رمضان عید اولیاء الله و میعاد اصفیاء الله و بهار قرائت قرآن کریم و موسم حضور در مساجد و ضیافت و میهمانی خدا و بازگشایی یکی از بزرگترین مدرسه های عام آموزشی و تربیتی اسلامی را که شامل همگان از پیر و جوان و مرد و زن و عوام و خواص و دانشجو و استاد و کارگر و کارفرما و لشکری و کشوری و شهری و روستایی است، به همه تبریک و تهنیت عرض می نمایم.

مدرسه ای که کلاس های بزرگ آن مساجد و نمازجماعت ها و مجالس موعظه و تبلیغ معارف و احکام و هدایت همگان است و همه در هر درجه از علم و معرفت باشند، در آن شرف شرکت می یابند و در رأس همه قطب عالم امکان و عدل یگانه قرآن، حضرت صاحب الزمان مولانا المهدی - ارواح العالمین له الفداء - در آن حضور دارند و بیشتر از هر کس از رحمت ها و عنایات الهی که در این ماه نازل و متواتر است بهره مند می باشند.

مدرسه ای که کلاس های کوچک آن خانه های شخصی و اطاق های

فردی است، کتاب های درسی آن قرآن مجید و نهج البلاغه و احادیث شریفه و صحیفه کامله و دعای افتتاح و دعای جامع و معرفت بخش و سازنده ابو حمزه است.

راستی این ماه بزرگ چه ماه جامعی است، ما مسلمانان باید خدا را از این برنامه ها و فرصت های خوب و سازنده ای که به امت اسلام موهبت شده است سپاسگزار باشیم.

باید قدر این هدایت ها را بشناسیم و در حقایق آن تفکر و اندیشه داشته باشیم، در معانی دعاها تأمل کنیم، پیام هایی را که روزه و این دعاها به جامعه ما، به مسئولین امور، به افراد و اشخاص، به مقامات لشکری و کشوری و به توانگران و به فقرا و به علما و دانشمندان و نویسندگان و همه اقشار دارند به گوش جان بشنویم.

عزیزان، برادران و خواهران، خدا می داند اکنون که این سطور را برای آنکه تقدیم خدمت شما بنمایم می نویسم، جمال ماه رمضان را چنان زیبا و عالم آرا می بینم و از آن به قدری احساس لذت و ایمان می نمایم که خود را از توصیف آن عاجز می یابم من باید بگویم اگر امثال این بنده حقیر ناچیز این ماه شریف را به این جمال می بینیم، اهل الله و کسانی که بیشتر و بیشتر به معانی این ماه و آداب و برنامه های آن آگاهی دارند آن را در چه جمالی می بینند.

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله، و ائمه طاهرین علیهم السلام این ماه عزیز را در چه جمالی دیده و می بینند که در عین حال بخشی و جلوه ای از جمال اسلام است.

برادران و خواهران به این دین و به این افتخارات، به اسلام، به قرآن به هویت اسلامی، به عزت اسلامی خود، به ماه رمضان، به ولایت اهل بیت علیهم السلام، بیالید. در این ماه مبارک با اسلام، با قرآن با احکام خدا تجدید عهد

نمایید؛ (وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ) (۱) عزت اسلامی، دین خدا و اخلاق و سنت های اسلامی را عزیز و گرامی بدارید. در مساجد و مراسم این ماه شرکت نمایید و شکوه التزام خود را به دین و شعائر اسلام نشان بدهید؛ در هر کجا و در هر شهر و روستا هر مسجدی را اهلش خالی بگذارند، آن مسجد به خدا از اهلش شکایت می نماید. (۲)

فاضل ترین اعمال در این ماه و در همه ماه ها ترک گناه، ترک حرام، ترک معصیت است، مواظب و مراقب خود باشید، دشمنان اسلام برای ضربه زدن به حیثیت اسلامی ما کمین گرفته و دائماً در توطئه هستند؛ به اسم آزادی، به اسم حقوق بشر، به اسم تساوی زن و مرد و به اسم های دیگر می خواهند ما را از اسلام جدا کنند و به شخصیت اسلامی ما ضربه بزنند، با ایادی خود، با قلم های مسموم، با تبلیغات، با اختلاط زن و مرد، با زیر سؤال بردن احکام خدا معروف را منکر و منکر را معروف جلوه می دهند؛ به هوش باشید، در جای خود بایستید، سنت های اسلامی را محکم نگاه دارید؛ دشمن موسیقی را به اسم هنر، بی بندوباری و بی اعتنایی به احکام و آداب را به اسم آزادی ترویج می نماید.

دیگران اگر در تکنیک و صنعت و زور و استیلا و استکبار قدرت یافته اند و با این زور و قلدری می خواهند فرهنگ منحط و فاسد خود را بر دنیا حاکم کنند، در اخلاق، در انسانیت در حیا و شرافت و وجدان و کرامت بشری بسیار پست و پوچ و بی محتوا و مصداق (يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ) (۳) و (... أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ)

ص: ۱۹

۱- . منافقون, ۸.

۲- . کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۶۱۳؛ صدوق، الخصال، ص ۱۷۵، ۱۴۲.

۳- . روم، ۷؛ «آنها فقط ظاهری از زندگی دنیا را می دانند و از آخرت (پایان کار) غافلند».

می باشند، ارزش هایشان ضداً ارزش و هنرهایشان عیب است، در برابر چشم میلیاردها انسان مظلومی که در تاریخ بشریت بی سابقه است، مرتکب می شوند و از کسی حیا نمی کنند و خود را متمدن می شمارند.

در چنین دنیایی مؤمنان به اسلام و احکام اسلام بیندیشند و در حفظ مواقف و مواضع اسلامی سستی نکنند. این وعده خداست باید هشیار باشند، هم بر خود واجب بدانند که در برابر این زورگویی ها آماده دفاع باشند و به هر سلاح لازم مسلح باشند و هم خطر هجوم های به اصطلاح فرهنگی آنها را به اسلام و به اخلاق و آداب و سنن اسلامی کم نگیرند و استقلال اسلامی خود را در برابر دشمنان حتی در ظاهر لباس و عادات متعارف حفظ نمایند و فقط به اسلام و احکام اسلام بیندیشند و در حفظ مواقف و مواضع اسلامی سستی نکنند، این وعده خداست: (وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ). (۱)

ص: ۲۰

۱- این پیام معظم له در رمضان المبارک ۱۴۲۳ هجری قمری نگاشته شده است.

روز شمار تاریخی ماه مبارک رمضان (۱)

بیعت با ولایتعهدی امام رضا علیه السلام

از حوادث و اتفاقات تاریخی که در ماه مبارک رمضان به وقوع پیوست، بیعت با ولایتعهدی امام علی بن موسی الرضا بود که بنابه نقل شیخ مفید و دیگران، در اول ماه رمضان سال ۲۰۱ هجری قمری صورت گرفت. (۲)

واقعه واگذاری ولایتعهدی به امام رضا علیه السلام از جانب مأمون یک نقشه سیاسی، بود. به این ترتیب که مأمون برای فرونشاندن آتش انقلاب های داخلی و تظاهر به حسن نیت و ارادت خود به خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله این عمل را انجام داد.

ص: ۲۱

۱- این متن برگزیده ای از کتاب با ارزش رمضان در تاریخ معظم له می باشد.

۲- هرچند در روز آن بین مورخان و محدثان اختلاف وجود دارد. برخی آن را روز اول ماه رمضان، برخی روز دوم، برخی چهارم، برخی ششم و برخی هفتم رمضان ذکر کرده اند که به نظر می رسد علت اختلاف از آن جهت باشد که پذیرش ولایتعهدی آن حضرت در اول ماه رمضان بوده و بیعت رسمی با آن امام علیه السلام در ششم و هفتم ماه رمضان صورت گرفته است. برای اطلاع از اقوال رجوع کنید به: یعقوبی، تاریخ، ج ۲، ص ۴۸۸؛ طبری، تاریخ، ج ۷، ص ۱۳۹؛ صدوق، عیون اخبارالرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۲۷۴؛ مفید، مسارالشیعه، ص ۲۲؛ همو، الارشاد، ج ۲، ص ۲۶۱؛ طبرسی، اعلام الوری، ج ۲، ص ۸۵-۸۶؛ ابن اثیر جزری، الکامل فی التاریخ، ج ۶، ص ۳۲۶؛ ابن طاووس، اقبال الاعمال، ج ۱، ص ۲۶۴؛ اربلی، کشف الغمه، ج ۳، ص ۱۲۳؛ ابن کثیر، البدایه و النهایه، ج ۱۰، ص ۲۶۹؛ کفعمی، المصباح، ص ۵۱۳؛ مجلسی، بحارالانوار، ج ۴۹، ص ۱۲۸؛ ج ۹۹، ص ۴۳.

وفات ابوطالب علیه السلام

یکی دیگر از اتفاقات تاریخی ماه مبارک رمضان، وفات حضرت ابوطالب است. بنابه قول شیخ مفید رحمه الله در هفتم ماه رمضان سال دهم بعثت، سه سال قبل از هجرت، ابوطالب یگانه حامی و کفیل پیامبر صلی الله علیه و آله وفات نمود.

همان بزرگ مرد ارجمندی که از اجتماع قریش و نقشه ها و تهدیدها و قطع روابط و آزار و اذیت ایشان بیم نداشت و تا زنده بود، با خلوص نیت، از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله حمایت کرد و به او گفت:

«إِذْهَبْ يَا ابْنَ أَخِي! فَقُلْ مَا أَحْبَبْتَ فَوَ اللَّهِ لَا اسْلُمُكَ لشيءٍ ابداً»؛^(۱)

«ای پسر برادرم! برو و هرچه دوست داری بگو؛ به خدا سوگند تو را در هیچ پیشامدی تنها نمی گذارم».

از امام محمد باقر علیه السلام روایت شده است:

«اگر ایمان ابی طالب را در یک کفه ترازو و ایمان این خلق را در کفه دیگر بگذارند، ایمان او سنگین تر خواهد بود».^(۲)

مقام آن حضرت چنان رفیع بود که پیامبر صلی الله علیه و آله در مصیبتش گریان شد و بسیار اندوهناک گردید.^(۳)

وفات حضرت خدیجه علیها السلام

در سال دهم بعثت، سه سال قبل از هجرت، در ماه مبارک رمضان، اُمُّ الْمُؤْمِنِينَ خدیجه علیها السلام، بانوی مؤمنه و فداکار پس از سپری شدن شصت و

ص: ۲۲

۱- ابن اثیر جزری، الکامل فی التاریخ، ج ۲، ص ۶۴.

۲- مجلسی، بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۱۵۶-۱۵۷؛ امینی، الغدیر، ج ۷، ص ۳۸۰.

۳- ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۱۴، ص ۷۶.

پنج سال از عمر پربرکتش، درگذشت و بنا به قول مفید، این واقعه دردناک، در روز دهم ماه رمضان اتفاق افتاد (۱)، و رسول خدا او را به دست خویش، در حجّون مکه مکرمه دفن کرد، و حزن و اندوه آن حضرت، در مصیبت او به حدّی زیاد شد که آن سال را «عامُّ الحُزن» نام نهاد. (۲)

خاندان خدیجه علیها السلام، از جانب پدر و مادر و اجداد پدری و مادری از اصیل ترین خانواده های «جزیره العرب» و صاحب شرافت و سیادت بودند.

خدا خواست که این بانوی بی همتای حرم نبوّت و مادر یازده اختر برج امامت و ولایت، در عقل و ادب و حکمت و بصیرت و معرفت، نابغه و ممتاز باشد. او نمونه برجسته کمال و نبوغ و فهم و بینش بود که همانند آن را در میان مردان و زنان، کمتر می توان یافت و عفت، نجابت، طهارت، سخاوت، حسن معاشرت و صمیمیت و مهر و وفا از جمله صفات برجسته او بود.

اجرای عقد اخوت

بنا به نقل مفید در روز دوازدهم ماه مبارک رمضان، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بین اصحاب، عقد اخوت قرار داد و بین خود و علی نیز پیوند برادری برقرار کرد. (۳)

موضوعی که در این صحنه مودت ساز و محبت آفرین، جالب و بااهمیت بود، انتخاب حضرت علی علیه السلام توسط پیامبر صلی الله علیه و آله به برادری خود بود.

ص: ۲۳

-
- ۱- مفید، مسارالشیعه، ص ۲۲-۲۳.
 - ۲- ابن حجر عسقلانی، الاصابه، ج ۸، ص ۱۰۳؛ حسینی کجوری، الخصائص الفاطمیه، ج ۲، ص ۱۴۷؛ محدث قمی، منتهی الآمال، ج ۱، ص ۱۳۶؛ سیلاوی، الانوار الساطعه، ص ۳۸۶-۳۸۹.
 - ۳- مفید، مسارالشیعه، ص ۲۳.

پیامبر صلی الله علیه و آله همه را باهم برادر کرد و به گفته بسیاری از مورخان و محدثان، افرادی را که هم طراز و هم رتبه بودند، برادر قرار داد.

براین اساس، برای خود نیز باید برادری انتخاب می کرد. به راستی آن کس که لایق و شایسته این مکرمت باشد، کیست؟ و آن کس که بتواند، قرین و هم طراز پیامبر صلی الله علیه و آله باشد (جز در مقام نبوت) چه شخصیتی است؟

این انتخاب، یک انتخاب ساده نبود. یقیناً پیامبر صلی الله علیه و آله کسی را برای خود انتخاب می کرد که از هر جهت شایسته باشد. برادری که همفکر و هماهنگ و هم زبان با او باشد؛ و نسبت به جان و مال و هرچه دارد فداکار باشد و بتواند حق برادری رسول خدا صلی الله علیه و آله را ادا کند. آری، به غیر از علی علیه السلام، کسی لایق چنین مقامی نبود که پیامبر صلی الله علیه و آله در حقش فرمود:

«أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي» (۱).

ولادت امام حسن مجتبی علیه السلام

بنابه اختیار مفید در مسارالشیعه و شیخ بهائی در توضیح المقاصد سبط اکبر، حضرت امام حسن علیه السلام در پانزدهم ماه رمضان سال سوم هجرت متولد شد. (۲)

پس از آن رسول خدا صلی الله علیه و آله در گوش راستش اذان، و در گوش چپش اقامه را قرائت فرمود و بدین گونه نخستین صدایی که گوش نوزاد با آن آشنا شد، صدای آشنای جدش، خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله بود؛ صدایی که ندهنده توحید، تکبیر، تهلیل و نبوت بود.

ص: ۲۴

۱- احمد بن حنبل، مسند، ج ۱، ص ۱۷۷، ۱۸۲، ۱۸۴؛ برقی، المحاسن، ج ۱، ص ۱۵۹؛ کلینی، الکافی، ج ۸، ص ۱۰۷؛ مفید، الارشاد، ج ۱، ص ۸، ۱۵۶.

۲- مفید، مسارالشیعه، ص ۲۴؛ بهائی، توضیح المقاصد، ص ۲۳.

پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله به حضرت علی علیه السلام فرمود: آیا این نوزاد مبارک را نام گذارده ای؟

حضرت علی علیه السلام فرمود: من بر شما سبقت نمی گیرم!

هنوز لحظاتی نگذشته بود که بشیر وحی جبرئیل نازل شد و فرمان خدا را به پیغمبر صلی الله علیه و آله رساند: «سَمِّهِ الْحَسَنَ»؛
«او را حسن نام گذار».(۱)

ولادت امام جواد علیه السلام

بنابه قول شیخ مفید در مسار الشیعه ولادت باسعادت حضرت امام محمد تقی علیه السلام در پانزدهم ماه مبارک رمضان سال
۱۹۵ هجری اتفاق افتاد.(۲)

در اخلاق کریمه و صفات پسندیده و علم و معرفت و دانش و زهد و تقوا، وارث اجداد بزرگوار و در عظمت و جلالت زبانزد
خاص و عام بود و شخصیت های بزرگ علمی و دینی در برابر او خاضع و فروتن بودند.

غزوه بدر

در هفدهم یا نوزدهم ماه مبارک رمضان سال دوم هجرت، غزوه بدر اتفاق افتاد.(۳)

این غزوه، نخستین مقابله سپاه اسلام با کفر و نبرد اهل توحید با اهل شرک بود. مشرکان در این جنگ، از جنبه ساز و برگ و
اسلحه و مهمات بر مسلمانان برتری داشتند و نفرات و افراد آنها تقریباً، سه برابر

ص: ۲۵

۱- . صدوق، معانی الاخبار، ص ۵۷؛ همو، الامالی، ص ۱۹۷-۱۹۸؛ همو، علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۳۷-۱۳۸.

۲- . مفید، مسار الشیعه، ص ۲۴.

۳- . مفید، مسار الشیعه، ص ۲۵؛ بهائی، توضیح المقاصد، ص ۲۳.

سپاه اسلام بود. پیروزی سپاه اسلام در این جنگ، برای آینده اسلام، از ارزش و اهمیت ویژه ای برخوردار بود و در تعیین مسیر تاریخ اسلام، به حسب ظاهر تأثیر فراوان داشت.

قهرمان و یگانه مجاهد و فداکار این غزوه و غزواتِ دیگر، امیرالمؤمنین علیه السلام بود. با اینکه هنوز سنّ آن حضرت به بیست نرسیده و پیش از این غزوه در جنگ و نبرد دیگری شرکت نکرده بود، مردانگی ها و شجاعت هایی که از او ظاهر شد، از افراد باسابقه و رزمندگان و مردان سالخورده ظاهر نگشت. (۱)

فتح مکه

(إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا)؛ (۲)

«ما تو را پیروزی بخشیدیم [چه] پیروزی درخشانی!».

یکی از بزرگترین فتوحات اسلام و دین توحید، فتح مکه بود که برحسب کتب معتبره، در بیستم ماه مبارک رمضان سال هشتم هجرت اتفاق افتاد. (۲)

تا هشتم هجرت فتوحات و پیروزی های فراوانی نصیب اسلام شده بود؛ امّا شهر مکه، همچنان در تصرف بت پرستان و مشرکان باقی مانده، و بت پرستی، فساد و انحطاط اخلاقی، استثمار و استعباد انسان ها در آنجا رایج بود.

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به امر خدا با ده هزار نفر از مسلمانان آهنگ شهر مکه فرمود.

ص: ۲۶

۱- مفید، الارشاد، ج ۱، ص ۶۷-۷۸.

۲- مفید، مسار الشیعه، ص ۲۶.

ابوسفیان و گروه او از مخالفت و مقاومت ناامید شده و مکه بدون هیچ مقاومتی قابل توجهی آزاد شد و به دین خدا و آیین جدید و قوانین آزادی بخش اسلام گروید.

شهادت مولای متقیان، امیر مؤمنان علی علیه السلام

یکی از حوادث بزرگ ماه مبارک رمضان که سیر تاریخ اسلام را تغییر داد، شهادت مولای متقیان، امیر مؤمنان علی علیه السلام بود. (۱)

علی علیه السلام همان کسی است که پیامبر صلی الله علیه و آله او را از کودکی با آواز دلنواز و ملکوتی خود می خوابانید و نوازش می کرد و پرورش می داد؛ همان کسی که در غار حرا هنگامی که پیامبر صلی الله علیه و آله به پرستش و عبادت خدا و تفکر مشغول بود، او را همراهی می کرد. علی علیه السلام همان کسی است که پیامبر صلی الله علیه و آله تمام علوم خویش را به او آموخت تا نسخه ای از اصل باشد.

او که موحد به دنیا آمد، موحد از این جهان گذشت، و به پرستش بت ها آلوده نگردید. (۲) هرگز در اسلام کسی به سابقه او نمی رسد و هیچگاه از پیامبر صلی الله علیه و آله و دین و روش او جدا نشد و حتی هفت سال پیش از دیگران با پیامبر صلی الله علیه و آله نماز خواند. (۳)

ص: ۲۷

۱- مفید، مسارالشیعه، ص ۲۶.

۲- نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲ (ج ۲، ص ۱۵۷)؛ ابن شهر آشوب، مناقب، آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۸.

۳- مفید، الارشاد، ج ۱، ص ۳۱؛ ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۱، ص ۱۵؛ مجلسی، بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۲۲۵.

س. چرا می گوئیم قرآن معجزه است؟

ج. قرآن مجید از جهات عدیده مانند علو محتوا و فصاحت و بلاغت و سایر خصوصیات به مرتبه ای است که اگر تمام انس و جن جمع شوند نمی توانند یک سوره یا یک آیه مانند آن بیاورند.

قرآن کریم جن و انس را در این امر تحدی نموده است: ﴿قُلْ لِّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَا كَانَتْ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيراً﴾ (۲) و بعد از قرن ها که از نزول قرآن مجید گذشته است کسی مانند آن را نیاورده با آنکه افراد زیادی در مقام مبارزه با قرآن بوده اند.

س. با مطالعه برخی از کتب اهل سنت شبهاتی برای ما ایجاد گردیده است از جمله تحریف قرآن به عقیده برخی علمای معروف شیعه و سایر شبهاتی که در کتب فوق و دیگر کتب موجود است، لطفاً ما را در رفع این شبهات یاری فرمایید.

۱- برگزیده ای از کتاب معارف دین جلد ۱ و ۲، تألیف معظم له.

۲- اسراء، ۸۸؛ «اگر انسان ها و پریان (جن و انس) اتفاق کنند که همانند این قرآن را بیاورند، همانند آن نخواهند آورد، هر چند یکدیگر را (در این کار) یاری کنند».

ج. در قرآن کریم هیچ گونه تحریفی واقع نشده و در این رابطه رساله ای به نام القرآن مصون من التحریف و بحثی در کتاب مع الخطیب فی خطوطه العریضه با عنوان «صیانه لکتاب من التحریف» دارم، (۱) مراجعه نمائید.

رسم الخط یا رسم الإملاء

س. قرآن هایی که در حال حاضر در جهان اسلام مورد استفاده قرار می گیرد به صورت عمده از دو شیوه نگارشی «رسم المصحف» (مانند قرآن های به خط عثمان طه) و «رسم الإملاء» (مانند عمده قرآن های ایرانی) تبعیت می کنند. روش نگارش «رسم المصحف» در قرآن کریم از حدود یکصد سال پیش در حالی در کشور مصر احیا شد که از بدو اختراع خط نسخ (حدود قرن چهارم هجری) تا آن تاریخ، غالب قرآن های مورد استفاده در کشورهای عربی نیز با شیوه «رسم الإملاء» کتابت شده و حتی غالب نمونه قرآن هایی که در سایت «مرکز طبع قرآن ملک فهد عربستان» به نمایش گذاشته شده به شیوه «رسم الإملاء» است. با توجه به تفاوت هایی که در نگارش کلمات در این دو شیوه وجود دارد و با عنایت به اصرار برخی از کشورهای اسلامی به ویژه عربستان سعودی بر معرفی و ترویج شیوه «رسم المصحف» به عنوان میراث ماثور و امر توقیفی که مورد تأیید شخص حضرت رسول صلی الله علیه و آله است و به حاشیه راندن شیوه «رسم الإملاء» با وجود قدمت هزار ساله، استفاده فراگیر مسلمانان و سهولت قرائت آن، مستدعی است نظر مبارکتان را درباره امور ذیل بیان فرمایید:

۱. آیا رسم الخط قرآن امری توقیفی است؟ ۲. آیا کتابت قرآن به شیوه «رسم الإملاء» جایز است؟ ۳. آیا استفاده از شیوه «رسم المصحف» در نگارش آیات رجحان شرعی بر «رسم الإملاء» دارد؟

ص: ۳۰

ج. رسم الخط توقیفی نیست بلکه رسم الخط برای حفظ کلمات قرآن است که باقی بماند و به آیندگان برسد و رسم الاملاء مقدم بر رسم المصحف است؛ زیرا رسم المصحف در بسیاری از موارد و بسیاری از کسانی که قرآن می خوانند سبب اشتباه و غلط خواندن می شود درحالی که برطبق رسم الاملاء به سهولت و صحیح خوانده می شود، مثلاً برطبق رسم المصحف در آیه شریفه ۳۵ سوره مبارکه بقره چنین نوشته شده) یا آدَمُ (و بر شیوه رسم الاملاء «یا آدم» یا در آیات دیگر کلمه طوری نوشته شده که قرائت آن سبب اشتباه می شود.

قرائت قرآن یا ترجمه آن

س. ترجمه قرآن کریم مهم تر است یا قرائت قرآن کریم؟

ج. خواندن ترجمه صحیح قرآن کریم نیز بسیار خوب است و فضیلت و ثواب دارد و تا حدودی شخص را با قرآن مجید آشنا و مربوط می سازد؛ اما ثواب های خاص و مهمی که برای قرائت قرآن است به خواندن خود قرآن به همان الفاظ عربی اختصاص دارد. ترجمه هرچه هم دقیق و رسا باشد بالأخره کلام بنده و مخلوق است و قرآن کلام خدا و خالق و هرگز ترجمه قرآن را نمی توان مثل ترجمه کتاب های دیگر در کنار هم و مانند هم دانست. باید ترجمه قرآن را پله اول صعود به معارف الهی و حقایق غیرمتناهی دانست و صعود را تا هر کجا ممکن است ادامه داد و بدیهی است که تفسیر از سطح عمیق تر و غنای بیشتری برخوردار است و مفسر باید علاوه بر تسلط به لغت عرب، آگاه به روایات وارده از معصومین علیهم السلام درباره آیات قرآنی نیز باشد.

س. منظور خداوند از آوردن کلمه «نا» و «نحن» یعنی «ما» که در بعضی از آیات اشاره شده، چه کسانی هستند؟

ج. یک نکته آن به اقتضای اشاره به عظمت متکلم در مقام بیان بعضی مطالب است که به ضمیر جمع مناسب با بلاغت و تکلم به مقتضای حال است، تا مخاطب، باتوجه به عظمت متکلم، مطلب را - چنان که باید و شاید و به طور جدی - دریافت نماید و اهمیت آن را درک کند؛ مثل: (إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ (۱۱))، که به این تعبیر مشحون از اعجاز و متضمن پنج ضمیر جمع، محفوظ بودن درون قرآن مجید را به حفظ الهی، به طور بسیار اکید و بلیغ بیان فرموده است؛ که با تعبیری مثل: «انی نزلت الذکر و انی له لحافظ» بیان نمی شود.

نکته دیگر این است که گاهی بعضی کارهای الهی به واسطه ملائکه - که جنود و عدد آنها را هم غیر از او کسی نمی داند: (وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ ۚ) - انجام می گیرد و ملائکه مدبران یا مقسیمات و دیگران که مأموریت هایی دارند، به عنوان واسطه عمل می کنند. برای اینکه اشاره به این باشد که این عمل بدون واسطه انجام نشده، به لفظ جمع متکلم مع الغیر بیان می شود؛ مثل اینکه بلا تشبیه مدیر یک کارخانه و مؤسسه - که همه امور و جریان آن کارخانه به واسطه یا بی واسطه، کار اوست - می گوید: این کار را کردیم، و گاه ضمیر متکلم وحده بیان می شود که عنایت خاص به چیزی و به خلق بلاواسطه چیزی معلوم شود و احتمال

ص: ۳۲

مداخله غیر و وسایط دفع شود؛ مثل: (یا مُوسى... إِنَّنِى أَنَا اللهُ ۱) که در مثل این مورد، استعمال ضمیر متکلم مع الغیر منافی با مقصود است.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام

علم امیرالمؤمنین علیه السلام به شهادت خود

س. از خطیبی شنیده ام که حضرت علی علیه السلام از شهادت خود در روز بیست و یکم رمضان به وسیله ابن ملجم - علیه اللعنه - آگاهی داشته است. چرا علاج واقعه را قبل از وقوع نکردند با وجود آنکه قرآن فرموده: (وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ۲)

ج. این ایراد که با این علم چگونه امیرالمؤمنین علیه السلام اقدام به هلاکت خود فرموده و با اراده و اختیار به مسجد تشریف بردند؛ یا بعضی دیگر از ائمه علیهم السلام دانسته و با عدم اجبار به تناول، سمّ و زهر را میل فرمودند، فقط در این مورد جاری نیست و نظیر آن در موارد دیگر نیز قابل طرح است. جواب این است که اولاً این عالم و نظام آن بر این اساس است که حوادث و امور مادی، جز در مواردی که اعجاز و مصالحی اقتضا کند، بر مجرای علوم عادّی و مادی نوع بشر جریان می یابد. مثلاً با زحمت و کوشش، داروهای انواع بیماری ها را کشف و بر قوای طبیعی مسلط می شوند، یا با قدرت و نیروی بدنی و اسلحه و استقامت و شجاعت جهاد می نمایند و دشمن را مغلوب می سازند. ثانیاً، انبیا و ائمه علیهم السلام در روش زندگی و سلوک، معاشرت ها و معاملات و مجالست با اصحاب و

مؤمنین و اغیار و اخیار و فحّار، به طور عادی و متعارف رفتار می فرمودند، و به علم و قدرتی که به آنها اعطا شده، جز در موارد استثنایی، عمل نمی کردند؛ و از راه علم امامت از خود دفع خطر و فقر و امراض و ابتلائات را نمی فرمودند؛ چون غیر این روش، نقض غرض و منافی با حکمت و هدف بعثت انبیا و نصب ائمه هدی علیهم السلام است. ثالثاً، تکالیف آن بزرگواران هم مثل دیگران اغلب در حدود علوم عادی و متعارف بوده است، و مأمور به ترتیب اثر به علوم خاصی که دارند، نبوده اند. در مثل نهی) وَ لَا تَلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ۱ (، مثل دیگران مأمور بوده اند که به علم عادی رفتار نمایند. تهلکه منهی عنه در آیه، همان تهلکه ای است که به علم عادی و علمی که برای غیر امام حاصل می شود، معلوم می گردد. آنان در انجام تکالیف، شرایط عامه را ملاحظه می فرمودند، مثلاً اگر اطلاع از آب به نحو غیر عادی داشتند، تکلیفشان مثل دیگران تیمم بوده؛ چنان که در قضا و حکومت و تدبیر امور نیز به همین نحو عمل می کردند و به بینه و یمین حکم می دادند. رابعاً، شهادت از بهترین وسایل فوز و رستگاری و تقرّب به خداوند متعال است و با علم، به استقبال آن رفتن ممدوح و پسندیده است. خامساً، اتمام حجّت و انجام امتحاناتی که خدا از بندگان خود می نماید، به غیر این نحو که آن بزرگواران به ظواهر عمل کنند، امکان پذیر نیست.

عدم تصریح به نام امیرالمؤمنین علی علیه السلام در قرآن

س. چرا نام علی علیه السلام در قرآن نیامده است؟

ج. در مثل است «الکنایه ابلغ من التصریح» گاهی به کنایه مقصود را

بیان کردن رساتر از تصریح است. در قرآن مجید آیات متعدد است که به کنایه به شخص امیرالمؤمنین علیه السلام دلالت دارد یا از این جهت که فقط آن حضرت منحصرأ مدلول آن می باشد یا اینکه مصداق اظهر و اکمل آن امیرالمؤمنین علیه السلام است که برای اشخاص آشنا و مخاطب امیرالمؤمنین علیه السلام متبادر می شود و این نکته مهمی است که این آیات به غیر این قابل تفسیر نیست مع ذلك هم این دو آیه) وَ إِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَمَدِينًا لَعَلِّي حَكِيمٌ (۱) و... وَ جَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا (۲) محتمل الانطباق بر آن حضرت است.

دعا و مناجات

عربی بودن زبان ادعیه

س. چرا ما باید راز و نیازهای خود را به زبان عربی و دعا‌های تکراری که صحبت های شخصی با خداوند است مانند دعای کمیل که صحبت امام علی علیه السلام با خداوند است انجام دهیم؟ راز و نیاز کردن به این طریق، زیبا که نیست حتی برای خیلی ها خسته کننده است و اصلاً حال خوبی به انسان دست نمی دهد؛ مگر خداوند عرب زبان است یا اینکه ما انسان ها و خداوند مانند کامپیوتر یا ماشینی شبیه می مانیم که یک سری کارها را روزانه علی رغم میلمان تکرار کنیم؟

ج. در الفاظ عربی نکات ادبی و مضمونی وجود دارد که به فارسی ادا نمی شود؛ اگر هم ادا شود همه نمی توانند؛ علاوه بر اینکه این الفاظ، آنچه که قرآن است وحی الهی است و نکات و جهاتی که در آن منظور است در چنان حد کمالی است که بشر نمی تواند - کما هو حقه - آن را به

ص: ۳۵

۱- زخرف، ۴.

۲- مریم، ۵۰.

لغت دیگر و بلکه به لغت عربی و لفظ دیگر ادا کند. اذکار هم همه مأثور و از اهل بیت وحی علیهم السلام رسیده است. مضافاً بر اینکه تعهد بر خصوص این الفاظ موجب اتحاد شکل و حفظ اساس می شود و ترجمه آن به زبان های مختلف به مرور زمان به خصوص که هر کس خودش ترجمه را بگوید موجب اختلاف در اصل مضمون می شود و معایب زیاد دارد و خلاصه برای حفظ این جهت و رفع این معایب باید قرائت و اذکار واجب به عربی باشد و ظاهراً در این گونه دعاها با توجه به معرفت و کمال آن بزرگواران و نیز احاطه ای که بر نفوس انسان ها و تمایلات و هواها و جهالت ها و ضلالت ها و بی خبری ها و غفلت های آنها دارند و عاقبت امور را هم می دانند از لسان آنها در صورت توجهشان به موقعیت خود سخن می گویند و گویا به زبان حال می فرمایند: ای انسان تو در چنین وضعی قرار گرفته ای و باید حالت چنین باشد و مشاهده می کنیم گاهی کسی در خطر عظیمی قرار گرفته و چون بی خبر و غافل است بی تفاوت عمل می کند و در این حال شخص عاقل و دلسوزی که خطر را احساس می کند به حال او گریه می کند و در روایات هم مؤیداتی بر این امر وجود دارد که مجال ذکرش نیست. در هر صورت دعا به هر زبانی که باشد مطلوب است و ثواب دارد.

سن بلوغ

سن تکلیف دختران

س. با استناد به کدام منبع فقهی و چه ادلهی سنّ تکلیف دختران را ۹ سال می دانید؟

ج. خداوند متعال که خالق پسر و دختر است و قدرت و آمادگی و

ص: ۳۶

اسرار وجودی آنها را می داند تفاوت گذاشته، سپس پیغمبر اکرم و ائمه هدی علیهم السلام آن را به ما خبر دادند و جهت آن را خودشان می دانند و آنچه برای ما روشن است و هیچ تردیدی در آن نداریم اصل حکم است و همین اندازه برای وجوب اطاعت و معذور نبودن در مخالفت کافی است و اصل حکم از منابع فقهی مانند روایات به دست آمده است.

روزه

وجوب روزه

س. چرا روزه واجب است؟

ج. چنانچه می دانیم روزه دارای فواید، حکمت ها، مصالح روانی و اخلاقی، جسمی، اجتماعی، اقتصادی، بهداشتی، درمانی و حتی سیاسی است. برخی از حکمت های اجتماعی روزه عبارتند از:

۱. یکی از فواید اجتماعی روزه این است که روزه، اراده اجتماع را قوی و همت جامعه را بلند و بر هواها و امیال و شهوات، حاکم و مسلط می سازد. کسی که توانست مدت چهارده ساعت کمتر یا بیشتر در شدت گرما، طعام و غذا را ترک و زحمت و رنج تشنگی را تحمل کند، و از لذایذ جنسی خودداری نماید، می تواند برای خاطر مصالح بزرگ اجتماعی و برای حفظ شرف و آبروی خود و جامعه نیز شکیبایی ورزد، و زحمات، دشواری ها و ناراحتی ها را برای نیل به مقاصد عالی اجتماعی متحمل گردد.

۲. یکی دیگر از فواید اجتماعی روزه، تذکر و یاد کردن حال فقرا و طبقه محروم و توجه به شرافت نفس و علو طبع بینوایان صابر و شکیباست. اگر روزه دار متمکن و توانگر فقط در ماه رمضان به صبر و

شکمیایی می پردازد و از خوردن غذاهای لذیذ و اعمال غریزه جنسی خودداری می کند، فقیر و محروم صابر و باایمان، علاوه بر اجرای برنامه ماه مبارک رمضان در دوره سال، بر محرومیت هایی که دارد صبر می کند و از حدود شرع تجاوز نمی نماید و زبان به شکایت از خدا نمی گشاید و به مال کسی چشم طمع ندوخته و به اغنیا و ثروتمندان حسد نمی ورزد.

۳. از دیگر فواید روزه آن است که روزه دار، حقیقت آزادی و حریت را درک می کند و روزه او را از، شهوات، عادات و پرستش هوای نفس آزاد می سازد و روح او را ارتقا داده و فکرش را روشن می نماید و در پیکر اجتماع، روح آزادی می دمَد و همه را به خضوع در پیشگاه آفریدگار - که جز او کسی سزاوار پرستش نبوده و هر مخلوقی از قید رقیت و عبودیت او بیرون نیست - رهبری می نماید و از بشرپرستی و کرنش و تعظیم در برابر صاحبان قدرت های مادی و ستمگران باز می دارد.

۴. روزه، تمرین اخلاص و پاکی نیت و تنزه از ریا، و اجتناب از شهرت طلبی و مدح و ثنای خلق است. این عیوب و آفات در امور نیک دیگر بیشتر وارد می شود؛ ولی روزه دار برای ریاکاری ناچار به حفظ رژیم روزه و امساک از مفطرات نیست؛ زیرا ممکن است در خلوت از مفطرات امساک ننماید و خود را روزه دار معرفی کند.

پس اگر شخصی در تمام مدت روز و در خلوت و جلوت، پنهان و آشکار روزه دار بود، علامت پاکی نیت و صدق باطن و اخلاص اوست و فایده آن، تمرین و تربیت نفس بر خلوص نیت و طهارت مقصد و پرهیز از حبّ شهرت و عوام فریبی و حبّ جاه و کسب اعتبار در بین مردم است.

۵. یکی دیگر از فواید اجتماعی روزه حصول ملکه حسن خلق و عفو و

گذشت و دوری از کینه توزی، تندخویی، بدزبانی، ستیزه جویی، غیبت و دشنام است؛ زیرا از جمله تعالیمی که به طور مؤکد به روزه دار داده شده، این است که مواظب چشم و زبان و گوش خویش باشد و اگر از کسی نادانی و بی ادبی دید یا دشنام و سخن زشتی شنید به او پاسخ ندهد.

این برخی از فواید و حکمت های اجتماعی روزه بود که نشان می دهد که روزه یک کلاس تربیتی، اجتماعی و عملی و تعلیم سلوک و معاشرت هرچه بهتر و منزّه تر و انسانی تر است.

جلسه ۱: روزه

۱. هنگامی که روزه می گیرم، بدنم به شدت سست می شود و نمی توانم کارهایی مثل درس خواندن را انجام دهم، وظیفه من چیست؟

ج. این گونه ضعف و سستی ها تقریباً لازمه روزه است و برای نوع افراد پیش می آید و نمی توان به خاطر آن، روزه را خورد. می توانید سحر از غذای مقوی استفاده کنید و ساعات خواب شب را کمی بیشتر نمایید تا در روز دچار مشکل نشوید.

۲. دخترانی که تازه به سن بلوغ می رسند، و قدرت گرفتن همه روزه ها را ندارند، چه وظیفه ای دارند؟

ج. هر مقدار از روزه ها را که می توانند، در ماه رمضان بگیرند و قضای بقیه آن را در طول سال به تدریج بجا آورند و اگر نمی توانند روزه بگیرند، فعلاً پرداخت کفاره (یک مُدّ طعام تقریباً ۷۵۰ گرم طعام برای هر روز) کافی است و در سال های بعد قضای آن را هم بگیرند.

۳. قضای روزه های ماه رمضان سال گذشته را تا ماه رمضان امسال به تأخیر انداخته ام، کفاره آن چقدر است؟

ج. برای هر روز، یک مُدّ طعام، تقریباً ۷۵۰ گرم گندم، آرد، جو و.... به فقیر غیرسید پردازید و قضای آن را هم بعداً بجا آورید.

۴.

ص: ۴۱

آیا در ماه مبارک رمضان، می شود سرم یا آمپول، تزریق کرد؟ اگر تقویتی باشد چطور؟

ج. احتیاط مستحب آن است که روزه دار از استعمال آمپول و سرم خودداری کند و فرقی بین آمپول ها نیست و اگر لازم شد و تزریق کرد روزه او باطل نمی شود.

۵. کسانی که می خواهند روایتی از پیامبر صلی الله علیه و آله یا یکی از ائمه علیهم السلام نقل کنند ولی نمی دانند که سند آن درست است یا نه، چه وظیفه ای دارند؟

ج. اگر بخواهند خبری را که نمی دانند راست است یا دروغ نقل کنند بنابر احتیاط واجب باید از کسی که آن خبر را گفته، یا از کتابی که آن خبر در آن نوشته شده، نقل نمایند.

۶. اگر شخص به قصد بیرون آمدن منی استمناء کند ولی منی خارج نشود، آیا روزه اش باطل می شود؟

ج. شخص مذکور باید آن روز را امساک کند و قضای آن را هم بگیرد ولی کفاره ندارد.

۷. چنانچه از قول عده ای از متخصصین و منجمین علم و اطمینان پیدا کنیم که ماه دیده شده است، آیا می شود گفت فردای آن روز اول ماه شوال و عید فطر است یا باید حتماً مرجع تقلید خودمان اعلام کند؟

ج. اگر عده ای که از گفته آنان یقین یا اطمینان پیدا می شود، بگویند ماه را دیده ایم، اول ماه ثابت می شود.

۸. چنانچه شخص روزه دار در ظهر ماه رمضان بخوابد و در خواب محتلم شود، آیا باید فوراً غسل کند یا نه؟

ج. اگر روزه دار در روز محتلم شود، واجب نیست فوراً غسل کند.

۹.

مادر بنده سال پیش به بیماری سختی دچار شد و نتوانست روزه هایش را بگیرد. بیماری او تا امسال ادامه دارد و امسال هم نمی تواند روزه بگیرد. حکم روزه های او چیست؟ لطفاً جواب را روشن بفرمایید تا وظیفه شرعی خود را بدانیم؟

ج. اگر مادر شما به واسطه بیماری روزه خود را نگرفته و بیماری اش تا ماه رمضان سال بعد طول بکشد، قضای روزه هایی را که نگرفته بر او واجب نیست و باید برای هر روز یک مد که تقریباً ده سیر (۷۵۰ گرم) است طعام - یعنی: گندم یا جو و مانند اینها - به فقیر بدهد.

۱۰. زکات فطره برای کودک شیرخوار واجب است یا خیر؟

ج. بلی، به طفل شیرخوار نیز زکات فطره تعلق می گیرد.

۱۱. فطره پسر یا دختری که در شهری دور از محل زندگی خود هستند و درس می خوانند ولی با پول پدر زندگی می کنند، بر عهده پدرشان است یا خودشان؟

ج. در فرض سؤال فطره آنها بر عهده پدر است.

۱۲. پرداخت زکات فطره به کمیته امداد، سازمان بهزیستی و بعضی مؤسسات خیریه چه صورتی دارد؟

ج. به نظر اینجانب زکات فطره بنابر احتیاط واجب باید به فقرای شیعه اثنی عشری برسد و مکلف باید آنچه را تحت عنوان زکات فطره به این گونه سازمان ها و مؤسسات می دهد یقین کند که بدون کم و زیاد در مورد مصرف (فقیر شیعه اثنی عشری)، صرف شده و الا ذمه اش بری نمی شود؛ پس برای هرکس این یقین حاصل شود، اشکال ندارد مثلاً کسی که زکات فطره می دهد و سید نیست باید یقین کند که به مصرف فقیر غیرسید رسیده است و به سید و به مدرسه و مسجد و حسینیه نداده اند.

۱۳. اعلیت یک مرجع از چه راهی ثابت می شود؟ آیا احتیاج به علم خاصی است یا اینکه عموم مردم نیز می توانند تشخیص بدهند و در بین مراجع عظام در قید حیات کدام یک اعلم هستند؟

ج. مجتهد و اعلم را از سه راه که در رساله آمده می توان شناخت؛ یکی از راه ها آن است که دو نفر عالم عادل که می توانند اعلم را تشخیص بدهند اعلم بودن کسی را بگویند به شرط آنکه دو نفر دیگر مانند آنها مخالف نظرشان نباشند و اگر برای شما بعد از تحقیق از اهل خبره اعلم یا محتمل الاعلمیه را تعیین نکردند مخیرید از هر یک از مجتهدین تقلید نمایید.

۱۴. حکم کسی که بدون تحقیق، از مرجع تقلید پدر یا مادر خانواده تقلید کرده، چیست؟

ج. اگر با اطمینان به صحت تحقیق آنها، مرجعی را اعلم تشخیص داده است، مانعی ندارد؛ در غیر این صورت، لازم است پس از تحقیق، به مرجع اعلم رجوع کند.

۱۵. آیا عدول از مرجع تقلید زنده به مرجع تقلید دیگر جایز است؟

ج. عدول از مرجع تقلید زنده به مجتهد دیگر، بنا بر احتیاط واجب، جایز نیست؛ مگر آنکه مرجع دوم از مرجع اول اعلم باشد.

۱۶. آیا می توان مرجع تقلید خود را تغییر داد؟ دلیل تغییر این است که اجرای بعضی از احکام برایم سخت است و ترجیح می دهم از دستور مرجع دیگری تقلید کنم.

ج. امر مذکور در سؤال مجوز تغییر مرجع تقلید نیست. تنها در صورتی می توان به مرجعی دیگر عدول کرد که مرجع اول شرایط مرجعیت را از دست داده باشد یا اعلیت مرجع دوم احراز شده باشد.

۱۷. اگر دست یا جایی از بدن نجس شود، چگونه می توان با آب قلیل پاک نمود؟

ج. چنانچه بر اثر بول نجس شده باشد، پس از برطرف شدن عین نجاست دو مرتبه آب بریزید، و اگر بر اثر خون و مانند آن نجس شده باشد، پس از برطرف شدن عین نجاست یک مرتبه آب ریختن کافی است.

۱۸. اگر آب لوله کشی روی زمین نجس بریزد و به لباس و بدن ترشح کند، آیا همچنان پاک است یا نجس می شود؟

ج. چون آب لوله کشی شهرها به کر متصل است، به هر موضع نجسی که برسد آن را پاک می کند. بنابراین، اگر آب لوله کشی، حتی از محلی که نجس است به انسان ترشح کند پاک است؛ مگر اینکه عین نجاست مانند خون در آب ترشح شده باشد.

۱۹. چنانچه فرش، نجس شده باشد، ولی فراموش کرده باشیم که کدام قسمت آن بوده، حال اگر با پای مرطوب روی آن راه برویم، آیا پایمان نجس می شود؟

ج. اگر یقین ندارید که پای تر شما با قسمت نجس فرش برخورد کرده است، محکوم به طهارت است.

۲۰. آیا خون کمتر از درهم که در نماز بخشیده شده، پاک است؟

ج. خون کمتر از درهم، نجس و نجس کننده است؛ ولی اگر در بدن و لباس نماز گزار باشد، نماز با آن صحیح است.

۲۱. آیا الکل صنعتی و الکل سفید پاک است؟

ج. اگر از مُسکر مایع بالاصاله تهیه نشده باشد، و یا شک در این جهت داشته باشید، پاک است.

۲۲. حکم استفاده از عطرها و ادکلن ها چیست؟ آیا حکم فراورده های کشورهای مسلمان با غیرمسلمان فرق دارد؟

ج. عطرها و ادکلن هایی که در کشورهای مسلمان یا غیرمسلمان ساخته می شوند، در صورت شک در طهارت و نجاست آن، محکوم به طهارت است. از این رو استفاده از آنها موجب نجس شدن بدن یا لباس نمی شود.

۲۳. جوهر خودکاری که روی دست باقی مانده، آیا برای وضو و غسل اشکال ایجاد می کند؟

ج. جوهر خودکار و هر رنگ دیگر اگر جسمیت داشته باشد و مانع رسیدن آب به پوست باشد، باید برطرف شود؛ ولی اگر فقط رنگ است و جسمیت ندارد، مثل اینکه بعد از شستن، باز اثر آن باقی باشد، برای غسل و وضو اشکال ندارد.

۲۴. آیا می توان قبل از اذان وضو گرفت و بعد با همان وضو نماز خواند؟

ج. وضو گرفتن به قصد با طهارت بودن مستحب است. بنابراین، با این قصد می توان قبل از وقت نماز، وضو گرفت و بعد از داخل شدن وقت نماز، با همان وضو، نماز خواند.

۲۵. گاهی اوقات از من مقداری آب بی رنگ که لزج است خارج می شود، آیا غسل بر من واجب می شود یا نه؟

ج. غیر از بول و منی سه نوع آب از مخرج بول خارج می شود که موجب غسل و وضو نیستند:

۱. آبی که گاهی بعد از بازی و ملاحظه از انسان خارج می شود نامش (مذی) است و آن پاک است.

۲. آبی که گاهی بعد از خروج منی بیرون می آید و نامش (وَذی) است که اگر ظاهر محل تطهیر شده باشد، پاک است.

۳. آبی که گاهی بعد از بول بیرون می آید و نامش (وَدی) است که اگر بول به آن نرسد، پاک است.

حال اگر مایع مذکور علائم منی را نداشته باشد و شما شک در منی بودن آن دارید، محکوم به طهارت است و غسل لازم نیست.

جلسه ۴: نماز

۲۶. کسی که با سرعت به سجده می رود اگر سرش بیش از یک بار به مهر بخورد حکمش چیست؟

ج. در مواردی که سر بدون اختیار از محل سجده برمی گردد و دوباره بدون اختیار به محل سجده می رسد، یک سجده محسوب می شود و نماز صحیح است؛ اما اگر می تواند بعد از برگشتن سر از محل سجده از فرود دوباره آن به مهر جلوگیری کند؛ باید از برگشتن سر به سجده خودداری کند و آن را یک سجده به حساب آورد (حتی اگر ذکر سجده را نگفته باشد) و بعد از نشستن، دوباره به سجده برود و آن را سجده دوم خود حساب کند.

۲۷. اگر در حال خواندن نماز، بچه ای مهر را بردارد، چه باید کرد؟

ج. اگر چیزی که سجده بر آن صحیح است در دسترس او باشد، باید بر همان سجده کند؛ و گرنه - اگر وقت وسعت دارد - نماز را بشکند و دوباره با چیزی که می توان بر آن سجده کرد، نماز بخواند؛ اما اگر وقت تنگ است و نماز قضا می شود، باید به لباس خود سجده کند؛ و اگر آن هم ممکن نبود، به پشت دست سجده کند.

۲۸. نمازهای روزانه در قطب که شش ماه روز و شش ماه شب است، چگونه خوانده می شود؟

ج. نمازها را باید مطابق افق نزدیک ترین محلی که روز و شب طبیعی دارد، بخوانند، و یا مطابق افق مناطق معتدل عمل کنند.

۲۹. فروبردن ریزه های غذا که در بین دندان هاست، در حال نماز چه صورت دارد؟

ج. اشکال ندارد.

۳۰. اگر دستمال یا چیز نجس دیگری همراه نماز گزار باشد، چه حکمی دارد؟

ج. بودن اشیا بی مانند دستمال کوچک، کلید، چاقو و پول نجس به همراه نماز گزار، در صورتی که نجاست آن به بدن و لباس سرایت نکند، اشکال ندارد.

۳۱. بعضی از کسانی که نماز را نشسته می خوانند، برای سجده مَهر را برداشته و به پیشانی می چسبانند، آیا این کار صحیح است، یا باید پیشانی روی مهر بیاید؟

ج. اگر بتوانند باید با استفاده از میز و مانند آن، محل سجده را بالا بیاورند؛ و اگر به این مقدار هم نمی توانند خم شوند، مَهر را با دست بالا آورده، پیشانی را بر آن بگذارند.

۳۲. خواهشمند است احکام نماز و روزه دانشجویان را بیان فرمایید.

ج. دانشجویانی که بین وطن و محل تحصیل تردد می کنند سه دسته اند:

دسته اول: کسانی که بین وطن و محل تحصیل به صورت مرتب در هفته یک روز یا بیشتر یا هر ده روز یک بار برای تحصیل سفر می کنند و ده روز در یکجا نمی مانند (نه در وطن و نه در محل تحصیل) و این رفت و آمد به مدت سه الی چهار ماه یا بیشتر باشد، در غیر سفر اول نمازش تمام و روزه اش صحیح است؛ چه در محل خوابگاه و چه در محل تحصیل و چه بین راه.

دسته دوم: کسانی هستند که وضع رفت و آمدشان مرتب نیست که

اغلب بین شهر خود و محل تحصیل هر هفته یا در بین هر ده روز در رفت و آمد نیستند، آنان حکم مسافر را دارند که باید در بین راه و محل تحصیل با عدم قصد اقامه ده روز یا عدم توقف سی روز بدون قصد، نماز را شکسته خوانده و روزه نگیرند.

دسته سوم: کسانی هستند که از وطن به محل تحصیل رفته و قصد توقف ده روز در محل تحصیل را دارند که در این صورت نماز تمام و روزه صحیح است و چنانچه بیشتر از ده روز در آنجا بماند تا وقتی که مسافرت نکرده باید نمازش را تمام بخواند و لازم نیست دوباره قصد ماندن ده روز کند.

جلسه ۵: احکام خمس

۳۳. آیا به سود پولی که در بانک سپرده گذاری شده در صورتی که خمس اصل پول پرداخت شده باشد خمس تعلق می گیرد؟

ج. اگر سود به نحو مشروع باشد، هر مقدار از آن که مصرف نگردد و تا سر سال خمسی باقی بماند پرداخت خمس آن واجب است.

۳۴. برای رفتن به عمره مفرده ثبت نام کرده ام، قسمتی از پول آن را پرداخته ام و بقیه وام است، آیا لازم است خمس آنها را پردازم؟

ج. پولی که پرداخته اید، اگر از درآمد بین سال بوده و در همان سال عمره مفرده را انجام داده اید خمس ندارد؛ و در غیر این صورت متعلق خمس است، اما وام نیز نسبت به اقساط پرداخت شده اگر در همان سال عمره انجام داده اید خمس ندارد و الا متعلق خمس است، و نسبت به اقساط پرداخت نشده خمس تعلق نمی گیرد.

۳۵. پولی را به تدریج برای تهیه خانه پس انداز کرده ام، آیا به آن خمس تعلق می گیرد؟

ج. اگر راهی برای تهیه خانه مسکونی مورد نیاز فعلی، غیر از پس انداز تدریجی ندارید، پس انداز مذکور خمس ندارد.

۳۶. اگر برای جهیزیه دختر پول یا لوازم زندگی کنار بگذاریم، آیا خمس دارد؟

ج. جهیزیه برای دختری که در سنین ازدواج تهیه می شود جزء مؤونه است و خمس ندارد، ولی پولی که جهت جهیزیه کنار گذاشته می شود این حکم را ندارد، بلی اگر تهیه بعضی اقلام جهیزیه بدون کنار گذاشتن پول که قهراً سال هم بر آن می گذرد و برای شخص یکجا خریدن آن ممکن نباشد در این صورت به پولی که جهت تهیه آن کنار گذاشته، خمس تعلق نمی گیرد.

۳۷. کسی که به تقلید از مجتهد میت باقی مانده است، خمس خود را باید به چه کسی پردازد؟

ج. لازم است خمس را به مجتهد زنده پردازد، و پرداخت به وکیل مجتهد میت کفایت نمی کند.

جلسه ۶: خرید و فروش و اجاره

۳۸. خرید و فروش چک به مبلغ کمتر از مبلغ مندرج در چک بانکی چه حکمی دارد؟ (البته چکی که مثلاً مربوط به دو ماه دیگر باشد)

ج. خود چک قابل خرید و فروش نیست. بلی، چنانچه چک صوری نباشد و حقیقتاً کسی طلبی در ذمه صاحب چک داشته می تواند آن طلب خود را به دیگری و یا به خود بدهکار به کمتر بفروشد.

۳۹. خرید و فروش اسکناس چه حکمی دارد؟

ج. در صورتی که غرض عقلایی، مثل تبدیل پول کهنه به نو یا پول ریز به درشت یا برای فرار از ربا باشد، اشکال ندارد.

۴۰. رهن خانه که فعلاً مرسوم است، یعنی چند میلیون می دهند تا صاحب خانه مبلغی را از اجاره کم کند، آیا وجه شرعی دارد؟

ج. اگر قرض مشروط به کم شدن مال الاجاره باشد، قرض ربوی و حرام است و اگر موجر خانه را به مبلغی اجاره دهد و در ضمن اجاره شرط کند که فلان مبلغ را مستأجر به او قرض بدهد اشکال ندارد.

جلسه ۷: حق التألیف و رایت

۴۱. نظر معظم له را پیرامون حقوق مالکیت فکری و معنوی حق التألیف، حق اختراع و مواردی همچون تولید بسته های نرم افزاری بیان فرمایید؟

ج. به طور کلی مشروعیت مالکیت معنوی که بر آن آثار خاصی مرتب می کنند و حتی در بعضی موارد از دیگران سلب حق می نمایند و دیگران را از تقلید آن ممنوع می سازند در نزد اینجانب ثابت نیست.

۴۲. بعضی اوقات ناچاریم یک یا چند صفحه و گاهی یک فصل از کتابی را برای درس یا تحقیق کپی کنیم، چه حکمی دارد؟

ج. کپی چند صفحه یا یک فصل از کتاب، چاپ کتاب نیست و آن حکم را ندارد، و اگر مالک آن اذن بدهد اشکال ندارد.

۴۳. شکستن قفل CD و نسخه برداری و تکثیر آن بدون اجازه از صاحب اصلی اش چه حکمی دارد؟

ج. اگر در موقع فروش، شرط نشکستن قفل و عدم کپی شده و یا

مبنی بر آن فروخته شده باشد، شکستن قفل و کپی کردن خلاف شرط است و جایز نیست و اگر کسی این کار را کرد استفاده از آن برای شخص دوم اشکال ندارد.

جلسه ۸: نذر

۴۴. نذرهایی برای قبولی در کنکور کرده ام که انجام آن با درس خواندن برایم مشکل است؛ آیا می توانم آنها را تغییر دهم؟
ج. اگر در موقع نذر کردن، صیغه نذر را به عربی یا فارسی نخوانده باشید، چیزی بر شما واجب نیست.

۴۵. نذری کرده ام؛ ولی بین دو چیز (روزه گرفتن و صدقه دادن به فقیر) شک دارم و نمی دانم کدام یک از آن دو است، تکلیف چیست؟

ج. اگر صیغه نذر را خوانده اید، باید احتیاط کرده و به هر دو عمل کنید.

۴۶. کفاره نذری که عمداً بجا نیاورده و مدتی از زمان آن گذشته است، چگونه است؟
ج. کفاره آن، آزاد کردن یک بنده یا اطعام شصت فقیر و یا گرفتن دو ماه روزه است.

جلسه ۹: مسابقات و شرط بندی

۴۷. شرط بندی حلال است یا حرام؟

ج. شرط بندی در مواردی مثل مسابقات اسب دوانی و تیراندازی با شرایط مقرر جایز، و در سایر موارد جایز نیست.

۴۸. حکم برد و باخت و جوایز در بازی های ورزشی مثل فوتبال و والیبال چیست؟

ص: ۵۲

ج. جوایزی که از طرف سازمان ها و مؤسسات پرداخت می شود، حلال است؛ ولی اگر جایزه از سوی بازیکنان باشد و بازی با شرط برد و باخت برگزار شود، قمار و حرام است.

۴۹. آیا بازی با شطرنج و شرکت در مسابقات شطرنج و تعلیم و تعلم و خرید و فروش آن با توجه به احادیث و روایات و ادله فقهی که در مورد آن وارد شده است، جائز می باشد؟

ج. به نظر حقیر بازی شطرنج و لو بدون برد و باخت باشد و تعلیم و تعلم و خرید و فروش آن و شرکت در مسابقات به هر نحو باشد، حرام است.

جلسه ۱۰: قرض و ربا

۵۰. لطفاً نظرتان را در مورد پولی که به حساب بانک گذاشته می شود و به آن سودی تعلق می گیرد بیان فرمایید؟

ج. در فرض سؤال، اگر پول خود را به بانک به عنوان وام ندهید، بلکه بانک را وکیل کنید که با پول شما معامله مشروع با رعایت شرایط آن انجام دهد و بانک آن مبلغ را به عنوان منافع معاملات بدهد اشکال ندارد.

۵۱. جایزه هایی که بانک به صاحبان حساب قرض الحسنه می دهد، چه حکمی دارد؟

ج. اگر در موقع افتتاح حساب، شرط شرکت در قرعه کشی نکرده باشند، اشکال ندارد؛ هر چند انگیزه شخص از افتتاح حساب، شرکت در قرعه کشی باشد.

۵۲. وام هایی که ابتدا مبلغی را نزد بانک می گذاریم و بعد از مدتی ۲ یا ۳ برابر وام می دهند یا پس از پرداخت وام، کارمزد دریافت می کنند، چه حکمی دارد؟

ج. به طور کلی وام به شرط سود و لو به عنوان کارمزد یا به شرط گذاشتن پول برای مدتی در بانک، وام به شرط می باشد و حرام است.

جلسه ۱۱: معاشرت با اهل کتاب و فرقه های گوناگون

۵۳. معاشرت با اهل کتاب و هم غذا شدن با آنها چه حکمی دارد؟

ج. ذبایح اهل کتاب مردار و نجس است و خوردن آن جائز نیست و خودشان نیز بنا بر احتیاط واجب نجس هستند؛ بنابراین هرچه که در حال رطوبت با آن ملاقات نماید بنا بر احتیاط واجب نجس می شود.

۵۴. نظر مبارک در مورد صوفیه و عقاید آنها چیست؟

ج. صوفیه با فرقه ها و انشعابات بسیاری که دارند اگرچه در انحراف در یک سطح نیستند و بسا برخی از آنان خارج از ربه اسلام شمرده نشوند، در مجموع منحرفند و عقاید خاصه ای که دارند غیراسلامی است.

۵۵. در مورد معامله و نجاست و پاکی و اکل و شرب با بهائیان سؤال داشتم و حکم اجتناب را در مورد این مطلب می خواستم.

ج. فرقه بهائی گری دینی ندارند و ضالّ و مضلّ هستند و کافر می باشند و نجس هستند و با هر چه در حال رطوبت برخورد کنند نجس می شود و تبلیغ و ترویج آنها حرام و معامله با آنها جایز نیست؛ مؤمنین باید با شناخت کامل از عقاید حقّه شیعه اثنی عشری دفاع نموده و خودشان را از شر مکاید شیطانی و دشمنان محافظت نمایند.

جلسه ۱۲: قوانین و مقررات

۵۶. چنانچه یکی از کارکنان بانک ها یا مؤسسات دولتی با استفاده از اسم و عنوان و تخصص خود در ساعات غیراداری برای کسی که مشتری بانک یا مؤسسه است کار کند و حقوق دریافت نماید در صورتی که در بانک یا مؤسسه خود به تخصص او نیاز باشد و حاضر به انجام کار اضافی نگردد، حقوق دوم او چه وضعی دارد آیا حلال است یا حرام؟

ص: ۵۴

ج. جایز است کارمند در غیر ساعات اداری برای دیگران کار کند، و شرعاً ملزم به قبول اضافه کاری در اداره نیست.

۵۷. انجام کار شخصی در ساعات اداری، بدون محاسبه مرخصی، چه صورت دارد؟

ج. تابع مقررات و اجازه قانونی مسئول مربوط می باشد.

۵۸. اگر در اداره ای کار مرا راه نمی اندازند مگر با گرفتن پول، آیا این پول را می شود به عنوان صدقه داد؟ و با اطمینان به پایمال شدن حق، آیا شخص می تواند با دادن رشوه به صورت های گوناگون، حق خود را بگیرد و از پایمال شدن حق خود ممانعت کند؟

ج. اگر رسیدن به حق مسلم و مشروع بدون پرداخت وجهی به کسی که ادا یا احقاق حق با اوست میسر نمی شود جایز است، ولی بر گیرنده پول حرام است.

۵۹. اگر برای حلوا درست کردن مثلاً ۳ کیلو آرد از نانوائی بخریم، آیا اشکال دارد؟

ج. اگر آرد را دولت به نانوا فروخته و شرط کرده که آن را نان کنند و به مردم بدهد بر نانوا فروختن آن جایز نیست و مردم هم نباید آرد را از نانوا بخرند.

جلسه ۱۳: حجاب و رابطه با نامحرم

۶۰. در عقدها و عروسی ها که معمولاً خانم ها با لباس های ویژه آن مراسم شرکت دارند و در اکثر مواقع نیز لباس ها، بدن نماست و فیلم برداری صورت می گیرد تکلیف ما چیست؟

ج. اگر می دانید یا احتمال می دهید که در آینده این فیلم ها توسط افراد نامحرم مشاهده می گردد، لازم است حجاب کامل خود را موقع

فیلم برداری مراعات کنید و اگر نمی توانید، از واقع شدن در مقابل دوربین فیلم برداری خودداری نمایید.

۶۱. استفاده از کرم های چرب کننده، مرطوب کننده، ضد آفتاب و... بر روی دست و صورت، اگر به منظور محافظت از پوست به کار برده شود و لو اینکه خوشبو باشد و یا باعث سفید و روشن شدن پوست شوند، چه حکمی دارد؟

ج. اگر آرایش و زینت محسوب نشود، و بوی خوش آن موجب التذاذ و تحریک نامحرم نگردد اشکال ندارد؛ ولی در هر صورت بنا بر احتیاط واجب، صورت را از نامحرم بپوشانند.

۶۲. پوشیدن جوراب نازک برای خانم ها چه حکمی دارد؟

ج. چون پوشاندن روی پا در مقابل نامحرم واجب است. بنابراین، استفاده از جوراب نازک که پوست پا از زیر آن پیدا باشد در مقابل نامحرم جایز نیست.

۶۳. آیا پوشیدن لباس تنگ و کوتاه برای خانم ها جایز است؟

ج. لباس خانم ها در مقابل نامحرم، باید اولاً- بدن را بپوشانند و ثانیاً به نحوی نباشد که موجب تحریک نامحرم گردد، و برجستگی های بدن در آن ظاهر باشد.

جلسه ۱۴: لباس و زینت

۶۴. آیا پوشیدن لباس آستین کوتاه برای آقایان جایز است؟

ج. چنانچه مرد بداند زنان با قصد لذت به دست او نگاه می کنند، احتیاط واجب پوشاندن آن است.

۶۵. تراشیدن ریش با تیغ چه حکمی دارد؟

ج. تراشیدن ریش با تیغ و کوتاه کردن آن، اگر مثل تراشیدن باشد،

حرام است. البته لازم نیست ریش بلند گذاشته شود؛ بلکه به مقداری که صدق ریش کند کافی است.

۶۶. آیا زن می تواند ناخن خود را بلند کند؟

ج. گذاشتن ناخن بلند برای زن مسلمان کار مناسبی نیست و پوشاندنش از نامحرم بنا بر احتیاط واجب لازم است؛ چه بلند باشد، چه کوتاه.

۶۷. حکم استفاده بوی خوش برای خانم ها چیست؟

ج. اشکال ندارد و لکن در موقع خروج از منزل اگر معطر بودن موجب توجه اجنبی شود از عطر زدن خودداری شود.

۶۸. خانم من در مجالس خانم ها دوست دارد با لباس نیمه لخت حضور یابد، آیا این کار اشکال دارد؟

ج. اگر پوشیدن چنین لباسی در مجالس زنانه معمول باشد و موجب ترویج بدحجابی و فساد اخلاق و لو تدریجاً نباشد، مانع ندارد.

۶۹. حکم طلای سفید برای مردان چگونه است؟

ج. طلای زرد، اگر مخلوط نقره داشته باشد که در اصطلاح برخی طلای سفید نامیده می شود، برای مرد جایز نیست؛ اما پلاتین که فلز دیگری غیر از طلا است، برای مردان اشکال ندارد.

جلسه ۱۵: نگاه کردن

۷۰. نگاه به وجه و کفین زن نامحرم بدون شهوت چه حکمی دارد؟ انداختن عکس زن نامحرم چه صورت دارد؟

ج. نگاه به وجه و کفین اگر با قصد لذت باشد حرام است و نظر بدون لذت را هم بنا بر احتیاط واجب باید ترک کند و انداختن عکس هم اگر مستلزم نظر نباشد اشکال ندارد و الا حکمش همان است که گفته شد.

ص: ۵۷

۷۱. دانش آموزان و دانشجویان دختری که در کلاس درس آقایان شرکت می کنند وظیفه آنها نسبت به نگاه کردن، سؤال و جواب و دیگر برخوردهای بین شاگرد و استاد چیست؟

ج. نگاه عمدی با التذاذ و ریه حرام و بدون آن نیز بنا بر احتیاط واجب ترک شود و اما صحبت کردن در صورتی که التذاذ و ریه در بین نباشد اشکال ندارد و الا جایز نیست.

۷۲. نگاه کردن به عکس بانوانی که آنان را می شناسیم و حجاب اسلامی ندارند، بدون قصد و لذت چه صورتی دارد؟
ج. اشکال دارد.

۷۳. نگاه کردن به عکس برهنه زنان مسلمان ناشناس، بدون قصد لذت چه حکمی دارد؟
ج. چون معرضیت برای فساد دارد، جایز نیست.

۷۴. نگاه کردن به عکس برهنه زنان اهل کتاب و مشرکین بدون لذت و شهوت و بدون آنکه مقدمه گناه شود، چه حکمی دارد؟

ج. چون معرضیت برای فساد دارد، جایز نیست.

جلسه ۱۶: مسائل پزشکی

۷۵. آیا بستن لوله برای خانم ها اشکال دارد یا نه؟

ج. عقیم کردن زن و یا مرد جایز نیست ولی جلوگیری موقت از انعقاد نطفه اشکال ندارد.

۷۶. در هفته های اول حاملگی که هنوز خلقت جنین کامل نشده است، سقط جنین چه حکمی دارد؟

ج. پس از انعقاد نطفه، سقط جنین حرام است و موجب دیه می گردد و دیه آن بر حسب مراحل خلقت جنین از بیست تا هزار دینار طلاست. (۱)

ص: ۵۸

۱- . دینار معادل ۱۸ نخود طلای مسکوک است.

۷۷. آیا تغییر جنسیت شرعاً ایراد دارد؟ ازدواج با کسی که تغییر جنسیت داده چه حکمی دارد؟

ج. کسی که جنسیتش محرز است، تغییر جنسیت برای او جایز نیست و اگر با عدم جواز، کسی این کار را با این که تحقق آن بعید است انجام دهد و حقیقتاً جنسیت او؛ چه در اعضای ظاهری بدن و چه اعضای باطنی تغییر کند به طوری که واقعاً مرد، زن شود و با زنان دیگر فرق نداشته باشد و یا بالعکس، در این صورت حکم روابط بر اساس جنسیت جدید است.

۷۸. اگر دکتری به قسمتی از بدن زن بیمار که مربوط به محدوده علم خودش نباشد دست بزند و از روی هوا و هوس این کار را بکند چه حکمی دارد و شخص بیمار با توجه به اینکه همه چیز را مراعات می کند و با حجاب می باشد باید چه کار کند؟

ج. جایز نیست و حرام می باشد. به طور کلی مراجعه مرد به طیب زن و بالعکس در صورت وجود مماثل و در غیر ضرورت اشکال دارد؛ مگر اینکه هیچ گونه گناهی از قبیل لمس و نظر و غیر اینها در بین نباشد.

جلسه ۱۷: تصرف در مال دیگری

۷۹. در دوران کودکی پولی از کسی برداشته ام و نمی توانم مستقیماً مطلب را به او بگویم، به نظر شما چگونه عمل کنم؟ آیا می توانم صدقه بدهم؟

ج. باید به طریقی، پول را به صاحبش برسانید و لازم نیست بگویید بابت چه چیز است؛ مثلاً می توانید به او بگویید این پول را سابقاً از من طلب داشته ای و یا به حساب بانکی او واریز کنید و یا به وسیله شخص دیگری پول را به دست او برسانید و در هر حال صدقه دادن کفایت نمی کند.

۸۰. کفش من در مسجد گم شد، کفش دیگری به جای آن برداشتم، کار من چه حکمی دارد و الآن چه باید بکنم؟

ج. اگر بدانید کفشی که برداشته اید مال کسی است که کفش شما را برده، می توانید به جای کفش خود بردارید؛ ولی اگر قیمت آن از کفش خودتان بیشتر باشد، باید هر وقت صاحب آن پیدا شد زیادی قیمت را به او بدهید؛ و چنانچه از پیدا شدن او ناامید شوید، باید با اجازه حاکم شرع (مجتهد جامع الشرایط) زیادی قیمت را از طرف صاحبش صدقه بدهید. اما اگر احتمال می دهید کفشی که برداشته اید مال کسی که کفش شما را برده نیست، باید صاحب آن را پیدا کنید و چنانچه مأیوس شدید، آن را از طرف صاحبش به فقیر غیرسید صدقه بدهید.

۸۱. اگر شاخه درخت کسی در باغ همسایه برود، آیا همسایه می تواند میوه این شاخه را تصرف کند؟

ج. در فرض سؤال، جواز تصرف همسایه در میوه درخت یا شاخه او منوط به اجازه صاحب درخت است.

جلسه ۱۸: تلویزیون و ماهواره

۸۲. حکم نشان دادن ورزش های بانوان در صداوسیما را بیان فرمایید؟

ج. به لحاظ مفاسد مترتبه بر آن جایز نیست.

۸۳. حکم اختلاط زنان و مردان هنرمند در سریال ها، فیلم ها، اجرای اخبار و یا مصاحبه ها، را بیان فرمایید؟

ج. از جمله آداب و رسوم متشرعه جدایی مرد اجنبی از زن اجنبیه و عدم اختلاطشان با یکدیگر است که از روش اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام و بیاناتشان در این خصوص تلقی شده است و آنچه امروز متداول شده که

مرد و زن اجنبی در کنار یکدیگر قرار می گیرند، پشتوانه شرعی ندارد، بلکه مدارک شرعی برخلاف آن است.

۸۴. نشان دادن چهره کامل پیامبر صلی الله علیه و آله و حضرت زهرا علیها السلام و سایر ائمه علیهم السلام چه حکمی دارد؟

ج. نشان دادن چهره حضرت زهرا علیها السلام اهانت به آن حضرت است و باید ترک شود و نشان دادن چهره حضرت رسول اکرم و ائمه طاهرین علیهم السلام چون حاکی از چهره واقعی آن بزرگواران نیست و به اختلاف کسانی که خود را شبیه ایشان می نمایند چهره های گوناگون که بسا برخی از آنها نامناسب است ارائه می شود و اشخاصی که در نقش شبیه آنها عمل می کنند گاه در بین مردم اعتبار اخلاقی ندارند و حتی ممکن است اشخاصی باشند که سوابق خوبی در جامعه ندارند و خلاصه به جهات متعدد که در اینجا مجال شرح آن نیست، موجب اهانت و تحریف بعضی حقایق می شود؛ لذا مورد تجویز نیست.

۸۵. حکم استفاده از ماهواره در غیر موارد حرام چیست؟

ج. نظر به اینکه بسیاری از شبکه های ماهواره ای که پخش می شود موجب سوق دادن مردم به شهوات و انحراف و فساد اخلاق می باشند، خرید و فروش و استفاده از آن جایز نیست مگر اینکه انسان کاملاً مطمئن باشد که استفاده غیر مشروع نمی کند. در هر حال بسیار باید مراقب باشید.

۸۶. حکم آهنگ هایی که از تلویزیون و رادیو پخش می شود و همچنین فیلم های خارجی که زنان با سرهای باز و لباس های ناجور بازی می کنند چیست و آیا تماشای این فیلم ها اشکال دارد یا خیر؟ و همچنین سرودهایی که از تلویزیون و رادیو پخش می گردد؟

ج. چون آهنگ های مورد سؤال نوعاً لهو محسوب می شود حرام است و همچنین نظر به فیلم های مبتذل جایز نیست و سرودها نیز اگر به الحان غنا خوانده شود، حرام است.

جلسه ۱۹: ازدواج

۸۷. آیا اذن پدر در ازدواج (موقت یا دائم) دختری که رشیده است و صلاح و فساد خود را درک می کند شرط است؟

ج. به نظر اینجانب بنا بر احتیاط لازم اذن پدر یا جد پدری دختر باکره در صحت نکاح او شرط است و رشیده بودن، مجوز عدم اذن نیست، ولی چون به نظر حقیر بنا بر احتیاط است، رجوع به غیر - که این شرط را معتبر نداند - جایز است با رعایت الاعلم فالاعلم.

۸۸. برادرم دختری از پرورشگاه آورده است چگونه این دختر به من و برادران دیگرم محرم می شود؟

ج. اگر مادر یا خواهر شما یا زن یکی از برادران شما شیر داشته باشد، و سن دختر کمتر از دو سال باشد، می تواند از طریق رضاع (شیرخوارگی) او را به شما و سایر برادرانتان محرم سازند. شرایط رضاع را در توضیح المسائل ملاحظه فرمایید.

۸۹. برخی از خانواده های دختران در مراسم خواستگاری، داشتن ماشین و منزل وسیع و مهریه بالا را نشان سعادت زن می دانند و حتی آن را موقوف به حدیثی می نمایند که «از سعادت زن مهریه بالای اوست» با این توجیه بسیاری از ازدواج ها برهم می خورد و شرایط ازدواج بسیار سخت شده و آمار آن کاهش می یابد. نظر اسلام در این باره چیست؟

ج. امور مذکور هیچ یک موجب سعادت زن نیست و مستحب است

مهریه زن بیشتر از مهرالسنه نباشد و دخترانی که با مهریه کم و شرایط آسان ازدواج کرده و می کنند سعادت مندند. در کتاب وسائل الشیعه که از کتب معتبره است نقل شده است

«إِنَّ مِنْ بَرَكَهِ الْمَرْأَةِ قَلَّةَ مَهْرِهَا وَ مِنْ شَوْمِهَا كَثْرَةُ مَهْرِهَا» (۱) و نیز از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده است:

«أَفْضَلُ نِسَاءِ أُمَّتِي أَضْبَحُنَّ وَجْهًا وَ أَقْلَهُنَّ مَهْرًا» (۲)

جلسه ۲۰: موسیقی

۹۰. نظر حضرت تعالی در مورد موسیقی و حدود گوش دادن به آن، چیست؟

ج. به نظر اینجانب تمام آهنگ هایی که از آلات طرب می باشد حرام است و هیچ نوعی جایز نیست.

۹۱. چنانچه کسی به ناچار در محیطی باشد که نوار مبتذل پخش می شود و چاره ای ندارد، تکلیفش چیست؟

ج. استماع و گوش دادن حرام است، ولی به گوش رسیدن آن حرام نیست. بنابراین، در صورت اضطرار، توقف در آن محیط مانعی ندارد، به موسیقی گوش ندهد؛ هرچند به گوش او برسد.

۹۲. استفاده از آلات لهو و موسیقی، در مراسم عزاداری، چه حکمی دارد؟

ج. استفاده از آلات مذکور جایز نیست و تفاوتی بین مراسم عزاداری و جشن وجود ندارد.

ص: ۶۳

۱- . حرعاملی، وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۱۲. ر. ک: صدوق، من لا یحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۸۷. «از برکت زن کم بودن مهریه اوست و از بدیمن بودن آن مهریه زیاد اوست».

۲- . صدوق، من لا یحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۸۶؛ حرعاملی، وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۱۲؛ ج ۲۱، ص ۲۵۲. «برترین زنان امت من زیباروترین آنها و کم مهریه ترین آنها».

۹۳. آیا دست زدن در مجالس مولودی ائمه اطهار علیهم السلام جایز است و همچنین اگر در هنگام دست زدن، بدن و شانه ها با ریتم شعر تکان بخورد، چه حکمی دارد؟

ج. لهو است و اشکال دارد و مخصوصاً اشکالش در صورت دوّم بیشتر است و مشابه مجالس رقص و سماع بعضی فرق باطله است و علاوه با احترام و قداست این مجالس عزیز مناسب نیست و معلوم نیست این چه گرایشی است که بعضی به امور لهویه و ملامتی پیدا کرده اند و چه شیطنانی پشت ترویج این حرکات است.

۹۴. پوشیدن لباس سیاه رنگ در عزاداری ایام محرم و صفر چه حکمی دارد؟ (آیا کراهت دارد؟)

ج. به عنوان عزا و اظهار حزن در مصیبت اهل بیت علیهم السلام مستحب است.

۹۵. اگر فردی طوری سینه یا زنجیر بزند که بدنش کبود یا قرمز بشود آیا باید کفاره بدهد؟

ج. اگر ضرر معتدبه برای بدن نداشته باشد یا در عزای حضرت سیدالشهداء علیه السلام مانعی ندارد.

۹۶. نظر مبارک راجع به طبل و سنج جهت هماهنگ نمودن سینه و زنجیر زدن در عزاداری ماه محرم چیست؟

ج. مراسم عزاداری حضرت سیدالشهداء علیه السلام که به صورت مجالس روضه و سخنرانی و حرکت هیئت های عزا برگزار می شود از شعائر بزرگ مذهب و موجب احیای آثار اهل بیت علیهم السلام و از علائم شعور دینی و تبلور احساسات مذهبی است، باید مظاهر آن مظاهر ایمانی بوده و هر چه از آرایش استعمال این وسایل و آلات منزّه تر باشد و ساده و

بی پیرایه تر برگزار شود. شکوه معنوی آن برتر و جلوه های آموزنده آن بیشتر می شود؛ این پیرایه ها و آرایش ها خصوصاً استفاده از آلات لهو که شرعاً ممنوع است از حال عزا و سوگواری و توجه به مفاهیم بلند و آموزنده این مراسم مانع می شود. امید است در برگزاری این شعائر همگان موفق و مشمول عنایات خاصه حضرت بقیه الله عجل الله تعالی فرجه الشریف باشند.

۹۷. عکس هایی که از پیامبر صلی الله علیه و آله و امام حسین علیه السلام و حضرت ابوالفضل علیه السلام موجود می باشد می گویند اثر یک یهودی است، آیا صحت دارد؟

ج. صورت هایی که به پیامبر اکرم و ائمه معصومین علیهم السلام نسبت داده می شود خیالی و سلیقه ای می باشد و بهتر این است که دوستداران اهل بیت علیهم السلام احادیث و سخنان آن بزرگواران را با خطّ زیبا نوشته و در مساجد و منازل و بناهای دیگر نصب نمایند. و بهترین عمل در عزاداری، بیان مصائب آن بزرگواران علیهم السلام برطبق مدارک معتبره می باشد.

جلسه ۲۲: ورزش

۹۸. بفرمایید برای ورزشکار مسلمان و متعهد چگونه لباسی مناسب است؟

ج. مناسب با ادب و شرف و حیا و وقار مسلمان در لباس ورزشی این است که به طوری که معمول شده؛ کوتاه نباشد و علاوه بر قسمت های بالای بدن بین ناف و زانو را هم بپوشاند. (۱)

۹۹. حکم مسابقه بکس و شمشیربازی، چون غالباً به زخمی شدن و صدمه زدن به طرف منجر می شود چیست؟

ص: ۶۵

ج. بکس جایز نیست و در صورت سیاه شدن و یا کبود و یا سرخ شدن و یا مجروح شدن عضو، دیه دارد که در توضیح المسائل مقدار هر یک ذکر شده است و شمشیربازی اگر موجب صدمات بدنی باشد همین حکم را دارد.

۱۰۰. در بعضی مسابقات، تماشاگران بر روی بردوباخت بازیکنان شرطبندی می کنند این عمل چه حکمی دارد؟

ج. جایز نیست.

۱۰۱. میزان آزادی دختر خانم ها از نظر فعالیت های ورزشی چگونه است؟ اینکه دختر خانم ها بخواهند مانند کشورهای خارجی در همه زمین های ورزشی شرکت کنند آیا درست است یا نه؟ چرا؟

ج. حضور بانوان محترمه در زمین های ورزشی چه برای تماشا و چه برای ورزش به جهت تبعات سوء و مفاسدی که دارد جایز نیست.

جلسه ۲۳: امر به معروف و نهی از منکر

۱۰۲. می خواهم جو یا شوم که اگر سوار ماشینی شده و راننده ماشین نوار ترانه گذاشته باشد، حکم در اینجا چیست؟

ج. چنانچه نهی از منکر تأثیر نداشته باشد و یا اینکه پیاده شدن شما حرجی باشد، در مواقع مذکور گوش به موسیقی ندهید. ان شاء الله موفق باشید.

۱۰۳. شرکت نکردن در مجالس عروسی که نوعاً همراه با لهو و لعب است باعث دشمنی بین اقوام فامیل می شود، وظیفه چیست؟

ج. حضور در چنین مجالسی چون مجلس معصیت است، جایز نیست. لازم

به ذکر است که شخص مسلمان نباید در چنین مجالسی شرکت کند و باید علت آن را بگوید و چنانچه حاضر نشدن وی در مجالس معصیت سبب قطع رحم شود، اشکال ندارد؛ چراکه در حقیقت، علت قطع رحم آنان می باشد.

جلسه ۲۴: صله رحم

۱۰۴. چه موقع قطع رحم جایز است؟

ج. صله رحم حتی با خویشاوندان فاسق واجب است و لازم است در ارشاد آنان تلاش شود. بلی چنانچه سختی و مشقتی در بین باشد، صله رحم وجوب ندارد؛ ولی باید توجه داشت که لازم نیست این عمل با رفتن به منزل ارحام و مهمانی کردن و مهمان شدن و... انجام گیرد. همین اندازه که قطع رحم نشود کافیهست و این کار با پیغام فرستادن یا تماس تلفنی یا نوشتن نامه یا سلام کردن هم محقق می شود.

۱۰۵. وقتی فرد ببیند برادرش به وظایف دینی (نماز، خمس و...) عمل نمی کند و به تذکر هم گوش نمی دهد، می تواند رفت و آمد نداشته باشد و صله رحم را به احوال پرسی تلفنی و مانند آن محدود کند؟

ج. صله رحم به نحو مذکور در سؤال کفایت می کند؛ هرچند در صورت احتمال تأثیر، بهتر است رفت و آمد را قطع نکند. بلی، اگر قطع رابطه در توجه او به وظایف شرعی مؤثر باشد، از باب نهی از منکر لازم است.

۱۰۶. اگر پدر و مادر، با بستگان خود قطع رابطه کنند، تکلیف فرزندان چیست؟

ج. فرزندان به وظیفه خود عمل نمایند؛ مگر آنکه رفتن آنها موجب آزار والدین باشد که در این صورت، می توانند با نامه یا تماس تلفنی، صله رحم نمایند.

جلسه ۲۵: استخاره

۱۰۷. استخاره در چه مواردی است و آیا عمل به آن واجب است یا خیر؟

ج. مورد استخاره جایی است که در انجام کاری، شخص، تحقیق خود را انجام داده ولی به نتیجه نرسیده و مردد باقی مانده است، که می تواند استخاره کند. عمل به استخاره واجب نیست؛ لکن اگر استخاره بد آمد، بهتر است با آن مخالفت نشود.

۱۰۸. آیا استخاره با قرآن یا تسبیح وجه شرعی دارد؟ و در چه مواردی باید استخاره کرد؟

ج. به نحوی که مرحوم محدث قمی در حاشیه مفاتیح الجنان نقل فرموده اند اشکال ندارد.

۱۰۹. آیا استخاره کردن در مورد ازدواج صحیح است؟

ج. اگر تحقیق کاملی نسبت به اخلاق و دیانت فرد نموده اید و مطمئن هستید نیاز به استخاره نیست.

جلسه ۲۶: خرافات

۱۱۰. امروزه مشاهده می گردد وقتی گوسفندی و یا حیوانی را قربانی می کنند از خون نجس آن حیوان به ماشین و یا درب منزل خود جهت اینکه چشم نخورد می زنند و یا اینکه در روز تاسوعا و یا عاشورا از خون حیوان ذبح شده به پیشانی افراد عزادار می زنند این کارها چه حکمی دارد؟

ج. چنین عملی مستند شرعی ندارد.

۱۱۱. آیا ترویج و انجام مراسم خرافی و بدون مبنای علمی و عقلی و دینی نظیر چهارشنبه سوری و سیزده به در و تبلیغ افکار و اوهام پوسیده قرون جاهلیت مجاز است؟

ص: ۶۸

ج. اگر به قصد ترویج آداب مرده و غیراسلامی و جبهه گیری در مقابل هویت اسلامی باشد، حرام است.

۱۱۲. نظر شما در مورد عطسه کردن چیست؟ آیا باید صبر نمود؟ به چه مقدار؟

ج. در مورد سؤال صبر کردن لازم نیست.

۱۱۳. گرفتن فال حافظ و اعتقاد به صحت آن، آیا وجه شرعی دارد؟

ج. اعتقاد به صحت آن وجه شرعی ندارد.

۱۱۴. نظر جنابعالی در مورد چهارشنبه سوری چیست؟ اگر بیشتر مردم دوست داشته باشند و عرفاً اشکالی نداشته باشد، در این صورت چطور است؟

ج. از مراسم بعضی از ایرانیان قدیم است و چون تشبه به آتش پرستان است مذموم است و برای شخص مسلمان عمل لغوی است و سزاوار است آن را ترک کند هرچند دوست داشته باشد.

جلسه ۲۷: دروغ

۱۱۵. آیا می شود برای مزاح و شوخی، دروغ گفت؟

ج. اگر شنونده می داند که گوینده شوخی می کند حرام نیست، ولی اگر طرف مطلب را جدی تلقی می کند جایز نیست. مع ذلک در روایت است که

«لَا يَجِدُ عَبْدٌ طَعْمَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَتْرُكَ الْكُذْبَ هَزْلَةً وَ جَدَّةً»^(۱)

۱۱۶. دروغ مصلحتی چه حکمی دارد؟

ج. دروغ مصلحتی به معنایی که نزد مردم رایج است و در واقع دروغ

ص: ۶۹

۱- . کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۳۴۰؛ ابن شعبه حرانی، تحف العقول، ص ۲۱۶؛ حرعاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۵۰. «بنده مزه ایمان را نمی چشد مگر دروغ گفتن را چه شوخی و چه جدی ترک کند».

منفعتی است، حرام است. موارد جواز دروغ در اسلام مشخص است؛ از جمله آنها وجود مصلحت اهم، مثل حفظ جان مؤمن یا رفع نزاع بین دو مسلمان می باشد.

۱۱۷. توریه چیست؟ آیا توریه مطلقاً جایز است یا توریه ای که مانع مفسده ای شود فقط جایز است؟ توریه ای که بدون مفسده و بدون مصلحت و یا توریه ای که مفسده دار باشد آیا حرام است؟

ج. توریه آن است که انسان از جمله ای معنایی را قصد کند که در واقع صحیح است ولی شنونده به ملاحظه ظاهر و متفاهم عرفی جمله، چیز دیگری بفهمد، مثلاً کسی دقّ الباب می کند و از شخصی که درب را باز می کند سؤال می کند فلانی در منزل است و آن شخص که نمی خواهد بگوید بلی در منزل است، جواب می دهد خیر اینجا نیست و قصد می کند که در اینجایی که من ایستاده ام نیست و سؤال کننده چنین می فهمد که در منزل نیست و توریه مفسده دار جایز نیست.

جلسه ۲۸: غیبت

۱۱۸. غیبت کردن در مسائلی که اگر درباره آن صحبت نشود؛ حل نمی شود، چگونه است؛ مثلاً درباره استادی که خوب درس نمی دهد؟

ج. بیان نقاط ضعف استادان نزد مسئولان به عنوان گزارش اشکال ندارد. و به طور کلی در مواردی که مصلحت غیبت، اهم از مفسده آن باشد، غیبت حرام نیست.

۱۱۹. اگر در اتوبوس نشسته باشیم و دو نفر مشغول غیبت باشند و ما بشنویم، آیا گناهی مرتکب شده ایم؟

ج. چنانچه به غیبت گوش ندهید و بدون اختیار صدای آنها به گوش شما برسد، اشکال ندارد.

۱۲۰. تقلید کردن از کارهای دیگران اعم از اعمال و رفتار دیگران و صدا چه حکمی دارد؟

ج. اگر راضی نباشد، جایز نیست.

۱۲۱. اگر کسی بگوید مثلاً مردم فلان شهر آدم های بدی هستند یا کسبه فلان شهر مردم را اذیت می کنند، آیا جایز است یا نه؟ اگر منظورش از این قول بعضی مردم آن شهر باشد چه؟

ج. اگر تعبیر مذکور، ظهور داشته باشد در اینکه همه اهل آن شهر چنین هستند یا توهین به اهل آن شهر باشد محل اشکال است.

جلسه ۲۹: وظیفه معلم و دانش آموز

۱۲۲. تقلب چه حکمی دارد؟

ج. تقلب نوعی خیانت است و جایز نیست؛ و خیانت در مسائل علمی، از سایر موارد، زشت تر است و در شأن مسلمان نیست.

۱۲۳. در بعضی از مدارس از معلمین می خواهند (نظر به اینکه این مدارس پولی است نه مجانی) که حتماً دانش آموز را نمره قبولی بدهند و رد نکنند، آیا جایز است برای او نمره قبولی بدهد؟ همچنین دانش آموز هدیه می آورد و البته انتظار دارد آیا قبول هدیه اش جایز است؟

ج. در فرض سؤال اگر دانش آموز استحقاق آن نمره را با توجه به رتبه تحصیل اش نداشته باشد نمره قبولی دادن محل اشکال است و همچنین اگر دادن هدیه در دادن نمره قبولی مؤثر باشد به طوری که اگر آن هدیه داده نمی شد معلم نمره قبولی را برحسب رتبه تحصیلی نمی داد گرفتن آن جایز نیست.

۱۲۴. آیا از غذاهایی که غیرمسلمان - کتابی یا غیرکتابی - درست می کند؟ اعم از برنج و غیربرنج و گوشت و غیرگوشت جایز است که از آنها بخوریم یا خیر؟

ج. اگر غذا با دست و یا عضو دیگر غیرمسلمان ملاقات کرده باشد، خوردن آن جایز نیست و همچنین اگر با گوشت غیرمذکی درست شده باشد.

۱۲۵. بین گروهی از مردم به خصوص افرادی که در زمینه شکار حیوانات دخالتی دارند شایع است که گوشت خرگوش و نوعی جوجه تیغی که علف خوار است و جثه بزرگی دارد و گویا شکنجه هم دارد مکروه است و می توان گوشت این جانوران را خورد. تقاضا می نمایم حکم شرعی این مسئله را بیان بفرمایید.

ج. گوشت خرگوش و جوجه تیغی هر نوع که باشند، حرام است.

۱۲۶. آیا فروش گوشت کوسه ماهی جایز است و حلال می باشد یا خیر؟

ج. کوسه ماهی حرام گوشت است و اگر گوشت آن منافع محله ای داشته باشد، فروش آن به منظور صرف در آن منافع اشکال ندارد.

۱۲۷. خوردن نوشابه های خارجی از نظر شرعی چه حکمی دارند؟ آیا شرعاً حرام است یا حلال؟

ج. اگر یقین به نجاست آنها نداشته باشید مانعی ندارد؛ البته سزاوار است که مسلمین از محصولات کفار که ضرورتی در مصرف آن ندارند اجتناب نمایند.

۱۲۸. آیا استفاده کشمش در داخل غذا که در بعضی موارد باید آن را سرخ یا در بعضی مواقع در داخل غذاهای دیگر در آب جوش قرار می گیرد، جایز است؟

ج. کشمش، با جوش آمدن و سرخ کردن نجس نمی شود و خوردن آن نیز اشکال ندارد.

(۱)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ: «يَا جَابِرُ! هَذَا شَهْرُ رَمَضَانَ مَنْ صَامَ نَهَارَهُ وَقَامَ لَيْلَهُ وَعَفَّ بَطْنَهُ وَفَرَّجَهُ وَكَفَّ لِسَانَهُ خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَخُرُوجِهِ مِنَ الشَّهْرِ». فَقَالَ جَابِرٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا أَحْسَنَ هَذَا الْحَدِيثَ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «يَا جَابِرُ! وَمَا أَشَدَّ هَذِهِ الشَّرُوطَ»؛ (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله به جابر بن عبدالله انصاری فرمودند: «ای جابر، این ماه رمضان است؛ هر کسی روزه بگیرد و مقداری از شب آن را به عبادت مشغول شود و شکم و شهوت و زبانش را نگهدارد، خارج می شود از گناهان همچنان که ماه تمام می شود». پس جابر سؤال کرد: ای رسول خدا، چه گفتار زیبایی است! «رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: ای جابر، و این شرایط، بسیار سخت است».

۱. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «شَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرٌ فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ فَمَنْ صَامَهُ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ»؛ (۳)

ص: ۷۳

-
- ۱- برگرفته از کتاب رمضان در تاریخ و عالی ترین مکتب تربیت و اخلاق یا ماه مبارک رمضان، تألیف نگارنده.
 - ۲- کلینی، الکافی، ج ۴، ص ۸۷؛ طوسی، تهذیب الاحکام، ج ۴، ص ۱۹۶؛ طوسی، مصباح المتعجد، ص ۶۲۷؛ فیض کاشانی، الوافی، ج ۱۱، ص ۳۷۴.
 - ۳- طوسی، تهذیب الاحکام، ج ۴، ص ۱۵۲؛ فیض کاشانی، الوافی، ج ۱۱، ص ۳۷۵؛ حرعاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۲۴۶.

رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرمود: «ماه رمضان ماهی است که خداوند روزه آن را واجب کرده بر شما. هر کس از روی ایمان و فرمان بری روزه بگیرد گناهانش بخشیده می شود مانند روزی که از مادرش متولد شده است».

۲. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «صُومُوا تَصِحُّوا»؛(۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «روزه بگیرید تا سالم باشید».

۳. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «الْصَّوْمُ جُنَّةٌ»؛(۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «روزه سپری است در برابر آتش جهنم».

۴. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «هُوَ شَهْرٌ دُعِيتُمْ فِيهِ إِلَى ضَيْفَةِ اللَّهِ وَجُعِلْتُمْ فِيهِ مِنْ أَهْلِ كَرَامَةِ اللَّهِ»؛(۳)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «ماه مبارک رمضان ماهی است که در آن به میهمانی الهی دعوت شده اید و مورد اکرام خداوند هستید».

ص: ۷۴

۱- . قطب راوندی، الدعوات، ص ۷۶؛ مجلسی، بحارالانوار، ج ۵۹، ص ۲۶۷؛ ج ۹۳، ص ۲۵۵؛ محدث نوری، مستدرک الوسائل، ج ۷، ص ۵۰۲.

۲- . برقی، المحاسن، ج ۱، ص ۲۸۷-۲۸۹؛ کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۱۹؛ ج ۴، ص ۶۲؛ صدوق، من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۷۴-۷۵.

۳- . صدوق، الامالی، ص ۱۵۴؛ همو، فضائل الاشهر الثلاثة، ص ۷۷؛ مجلسی، بحارالانوار، ج ۹۳، ص ۳۵۶.

۵. قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَنْ أَفْطَرَ يَوْمًا مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ خَرَجَ رُوحُ الْإِيمَانِ مِنْهُ»؛ (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود: «کسی که روزی از ماه رمضان را (بدون عذر) افطار کند، روح ایمان از او بیرون خواهد رفت».

۶. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «الصَّيَّامُ أَيْتَاءٌ لِإِخْلَاصِ الْخَلْقِ»؛ (۲)

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «روزه امتحانی است برای خلوص بندگان».

۷. قَالَ الْبَاقِرُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسَةِ أَشْيَاءَ: عَلَى الصَّلَاةِ، وَالزَّكَاةِ، وَالْحَجِّ، وَالصَّوْمِ، وَالْوَلَايَةِ»؛ (۳)

امام باقر علیه السلام فرمود: «اسلام بر پنج چیز بنا شده است: نماز، زکات، حج، روزه و ولایت».

ص: ۷۵

۱- . صدوق، ثواب الاعمال، ص ۲۳۶؛ همو، من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۱۱۸؛ فیض کاشانی، الوافی، ج ۱۱، ص ۲۷۸؛ حرعاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۲۴۶.

۲- . نهج البلاغه، حکمت ۲۵۲ (ج ۴، ص ۵۵)

۳- . کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۱۸؛ ج ۴، ص ۶۲؛ صدوق، من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۷۴؛ فیض کاشانی، المحجّه البيضاء، ج ۲، ص ۱۲۲-۱۲۳.

در حدیث است که «حمزه بن محمّد» به امام حسن عسکری علیه السلام نوشت: چرا خدا روزه را واجب فرمود؟ پاسخ رسید:

۸. «لِيَجِدَ الْغَنِيُّ مَضَضَ الْجُوعِ فَيَحْنُو (فَيَحْنُو) عَلَى الْفَقِيرِ»؛^(۱)

«برای اینکه ثروتمند احساس کند شدت گرسنگی را تا بر فقرا رحم کند».

۹. قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ «إِنَّمَا فَرَضَ اللَّهُ الصَّيَامَ لِيَسْتَوِيَ بِهِ الْغَنِيُّ وَالْفَقِيرُ»؛^(۲)

امام صادق علیه السلام فرمود: «خداوند روزه را واجب گردانید تا به وسیله آن غنی و فقیر مساوی گردند».

۱۰. قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَلْصَّوْمُ لِي وَ أَنَا أَجْزَى عَلَيْهِ»؛^(۳)

امام صادق علیه السلام فرمود: «خداوند می فرماید: روزه برای من است و پاداش آن بر من واجب است».

ص: ۷۶

۱- . کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۱۸۱؛ ج ۴، ص ۶۲؛ فیض کاشانی، الوافی، ج ۱۱، ص ۳۳؛ حرعاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص

۸.

۲- . صدوق، من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۷۳؛ فیض کاشانی، الوافی، ج ۱۱، ص ۳۴؛ حرعاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۷.

۳- . کلینی، الکافی، ج ۴، ص ۶۳؛ فیض کاشانی، الوافی، ج ۱۱، ص ۳۹۷؛ حرعاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۹۷.

۱۱. قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِذَا صُمْتَ فَلْيَصُمْ سَمْعُكَ وَبَصْرُكَ وَشَعْرُكَ وَجِلْدُكَ وَعَدَدَ أَشْيَاءَ غَيْرِ هَذَا»؛(۱)

امام صادق علیه السلام فرمود: «وقتی روزه می گیری باید گوش تو و چشم تو و موی تو و پوست تو روزه بگیرد و چیزهای دیگری را نیز برشمرد».

۱۲. قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَا يَكُونَنَّ يَوْمٌ صَوْمِكَ كَيَوْمِ فِطْرِكَ»؛(۲)

امام صادق علیه السلام فرمود: «البته روز روزه داری تو مثل روزی که روزه نیستی، نباشد».

۱۳. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «مَا مِنْ عَبْدٍ صَائِمٍ (صَالِحٍ) يُشْتَمُّ فَيَقُولُ: إِنِّي صَائِمٌ سِيْلَامٌ عَلَيْكَ لَا أَشْتَمُكَ كَمَا تَشْتَمُنِي إِلَّا قَالَ الرَّبُّ تَعَالَى: إِسْتَجَارَ عَبْدِي بِالصَّوْمِ مِنْ شَرِّ عَبْدِي قَدْ أَجْرْتُهُ النَّارَ»؛(۳)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «بنده روزه داری نیست که به او دشنام داده شود و او به دشنام دهنده بگوید: من روزه هستم. سلام بر تو! من دشنام نمی دهم؛ چنانچه تو دشنام

ص: ۷۷

۱- کلینی، الکافی، ج ۴، ص ۸۷؛ صدوق، من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۱۰۸؛ فیض کاشانی، الوافی، ج ۱۱، ص ۲۲۱.

۲- کلینی، الکافی، ج ۴، ص ۸۷؛ صدوق، من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۱۰۸؛ فیض کاشانی، الوافی، ج ۱۱، ص ۲۲۱.

۳- کلینی، الکافی، ج ۴، ص ۸۸؛ صدوق، من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۱۰۹؛ حرعاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۱۶۷-

می دهی؛ مگر این که پروردگار تعالی می فرماید: بنده من به وسیله روزه از شر بنده (به من) پناه جست. من به تحقیق او را از (شر) آتش پناه دادم».

۱۴. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «الشَّقِيُّ مَنْ حُرِمَ غُفْرَانَ اللَّهِ فِي هَذَا الشَّهْرِ الْعَظِيمِ»؛^(۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «بدبخت کسی است که از آمرزش خدا در این ماه بزرگ محروم بماند (و نتواند خود را عوض کند و گناه و معصیت را کنار بگذارد.)»

۱۵. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِنَّمَا هُوَ عِيدٌ لِمَنْ قَبِلَ اللَّهُ مِنْ صِيَامِهِ، وَشَكَرَ قِيَامَهُ، وَكُلَّ يَوْمٍ لَا يُعْصَى اللَّهُ فِيهِ فَهُوَ عِيدٌ»؛^(۲)

امیرالمومنین علیه السلام فرمود: «امروز (عید فطر) عید است برای کسی که روزه اش مقبول، و سعی و کوشش او مشکور، و گناهِش مغفور شده باشد. و هر روزی که در آن خدا معصیت نشود، آن روز عید است».

ص: ۷۸

-
- ۱- . صدوق، الامالی، ص ۱۵۴؛ همو، عیون اخبارالرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۲۶۵؛ مجلسی، بحارالانوار، ج ۹۳، ص ۳۵۶.
 - ۲- . نهج البلاغه، حکمت ۴۲۸ (ج ۴، ص ۱۰۰)؛ فتال نیشابوری، روضه الواعظین، ص ۳۵۴؛ حرعاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۳۰۸.

۱۶. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «الْيَوْمُ لَنَا عِيدٌ، وَغَدًا لَنَا عِيدٌ، وَكُلَّ يَوْمٍ لَا نَعْصِي اللَّهَ فِيهِ فَهُوَ لَنَا عِيدٌ»؛ (۱)

امیرالمومنین علیه السلام فرمود: «امروز برای ما عید است و فردا هم برای ما عید است و هر روزی را که در آن معصیت خدا نکنیم آن روز برای ما عید است».

۱۷. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «إِذَا كَانَ يَوْمُ عِيدِ الْفِطْرِ وَقَفَتِ الْمَلَائِكَةُ عَلَى أَبْوَابِ الطُّرُقِ فَنَادُوا يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ إِلَى رَبِّ كَرِيمٍ يُمْنُ بِالْخَيْرِ ثُمَّ يُثِيبُ عَلَيْهِ الْجَزِيلَ لَقَدْ أَمَرْتُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَقُمْتُمْ، وَآمَرْتُمْ بِصِيَامِ النَّهَارِ فَصِيَمْتُمْ، وَأَطَعْتُمْ رَبَّكُمْ فَأَقْبَضُوا جَوَائِزَكُمْ فَإِذَا صَلُّوا نَادَى مُنَادٍ: أَلَا إِنَّ رَبَّكُمْ قَدْ غَفَرَ لَكُمْ فَارْجِعُوا رَاشِدِينَ إِلَى رِحَالِكُمْ فَهُوَ يَوْمُ الْجَائِزَةِ، وَيُسَمَّى ذَلِكَ الْيَوْمُ فِي السَّمَاءِ يَوْمَ الْجَائِزَةِ»؛ (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «روز عید فطر، فرشتگان بر در هر راهی می ایستند و ندا می دهند: ای مسلمانان، صبح خود را با آرزوی خیر از خداوند بخشنده آغاز کنید تا ثواب بزرگی از طرف خدا به شما برسد. همانا به شب زنده داری امر شدید، انجام دادید و نیز به روزه داری مأمور شدید فرمان بردید، و پروردگارتان را اطاعت کردید، پس جوایزتان را دریافت کنید. هنگامی که نماز عید خوانده

ص: ۷۹

۱- . محدث نوری، مستدرک الوسائل، ج ۶، ص ۱۵۴.

۲- . طبرانی، المعجم الکبیر، ج ۱، ص ۲۲۶؛ هیشمی، مجمع الزوائد، ج ۲، ص ۲۰۱.

می شود منادی ندا می دهد: آگاه باشید که پروردگارتان شما را آمرزید، برگردید به منازلتان درحالی که هدایت شده هستید. امروز روز جازه و در آسمان هم به همین اسم نامیده شده است».

حَطَبَ أُمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِلنَّاسِ يَوْمَ الْفِطْرِ فَقَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ يَوْمَكُمْ هَذَا يَوْمٌ يُثَابُ فِيهِ الْمُحْسِنُونَ، وَ يَخْسِرُ فِيهِ الْمُسِيئُونَ وَهُوَ أَشْبَهُ يَوْمِ بَيْتِ قِيَامَتِكُمْ فَادْكُرُوا بِخُرُوجِكُمْ مِنْ مَنَازِلِكُمْ إِلَى مَصِيَلِكُمْ خُرُوجِكُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّكُمْ، وَ اذْكُرُوا بِوُقُوفِكُمْ فِي مَصِيَلِكُمْ وَوُقُوفِكُمْ بَيْنَ يَدَيِ رَبِّكُمْ وَ اذْكُرُوا بِرُجُوعِكُمْ إِلَى مَنَازِلِكُمْ رُجُوعَكُمْ إِلَى مَنَازِلِكُمْ فِي الْجَنَّةِ أَوْ النَّارِ وَ اَعْلَمُوا عِبَادَ اللَّهِ! أَنَّ أَدْنَى مَا لِلصَّائِمِينَ وَ الصَّائِمَاتِ أَنْ يُنَادِيَهُمْ مَلَكٌ فِي آخِرِ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ: أَبِشْرُوا عِبَادَ اللَّهِ فَقَدْ غَفَرَ لَكُمْ مَا سَلَفَ مِنْ ذُنُوبِكُمْ فَانظُرُوا كَيْفَ تَكُونُونَ فِيمَا تَسْتَأْنِفُونَ»؛ (۱)

امیرالمؤمنین علیه السلام در روز عید فطری خطبه خواند و فرمود: «ای مردم این روز شما روزی است که در آن نیکوکاران ثواب داده می شوند و بدکاران زیانکار می گردند، و شبیه ترین روز است به روز قیامت شما. پس یاد کنید به بیرون آمدنتان از منزلهایتان به سوی نمازگاهتان، بیرون آمدن خودتان را از قبرها به سوی

ص: ۸۰

پروردگارتان، و یاد کنید به ایستادن در نماز گاهتان، ایستادن تان را در برابر پروردگارتان، و یاد کنید به بازگشت به سوی منازلتان بازگشت خود را به سوی منازلتان در بهشت یا آتش و بدانید بندگان خدا! کمتر چیزی که برای مردان و زنان روزه دار است این است که فرشته ای در روز آخر ماه رمضان ندا می کند: شادمان باشید بندگان خدا به تحقیق گناهان گذشته شما آمرزیده شد. پس نگاه کنید چگونه می باشید در اعمال و رفتار آینده که چگونه آغاز می نماید».

شب به گوش آمدم از سوی حجاز ناله و صوت مناجات و نیاز

ناله ای کز دل پاکی خیزد حالت شوق و نشاط انگیزد

نغمه ای روح نشین جان پرور اندر آن سرّ حقیقت مضمّر

ناله پرشور و صدا پرسوز است شب ز انوار تجلّی روز است

بنده ای واقف سرّ لاهوت عاشقی مست ز صهبای وصال

گشته با خالق خود گرم مقال حمد می گفت و ستایش می کرد

بر در دوست نیایش می کرد ناله نافذ سوزانی داشت

حالت زار پریشانی داشت تنش از بیم خدا لرزان بود

نازنین دیده او گریان بود یار، بی پرده تماشا می کرد

خلوت خاص تمنا می کرد این چنین دُرّ حقایق می سفت

راز در حضرت جانان می گفت ای که ذکر تو بود اصل شفا

نیست سرمایه من غیر رجا از درت کس نشود خائب باز

پاکی از بخل و نیاز و انباز نعمت هست فزون از احصا

حق شکر نتوان کرد ادا یاد تو ورد زبانم باشد

حُبّ تو مونس جانم باشد فخرم این بس که تو مولای منی

خالق و رازق و ملجای منی بر درت خوار و حقیر آمده ام

زار و محتاج و فقیر آمده ام تویی آن خالق قهار جلیل

منم آن بنده مسکین و ذلیل چه خوش است آنکه به درگاه خدا

بنده ای روی نهد بهر دعا آن قدر عرض ادب کرد و نیاز

که جهان گشت پر از سوز و گداز دشت و صحرا همه جا بود سکوت

ناگهان گشت صدایش خاموش جلوۀ دوست نمودش مدهوش

مرغ حق ماند ز تسبیح و نوا من در اندیشه آن نغمه سرا

یارب این صوت مناجاتِ که بود؟ که ز من طاقت و آرام ربود؟

یارب این صوت روان بخش ز کیست؟ هاتفی گفت که این صوت علی است

این مناجات علی شیر خداست که از آن ولوله در ارض و سماست

یکه تاز غزوات اسلام فاتح خبیر و احزاب لثام

این علی بود که در بزم حضور هست چون موسی عمران در طور

شب رود چون که به خلوتگه راز به سوی دوست نماید پرواز

همه شب سوز و گدازی دارد با خدا راز و نیازی دارد

از رُخش نور خدا تابان است محو در معرفت جانان است

صاحب مکرمت و لطف عمیم مظهر رحمت یزدان رحیم

خود به سر وقت یتیمان می رفت کلبه تنگ فقیران می رفت

پرسش از حال ضعیفان می کرد با همه رأفت و احسان می کرد

نشد از معدلتش کس محروم خصم ظالم بُد و یار مظلوم

داشت مُلک دو جهان زیر نگیں بُد غذایش نمک و نان جوین

آن کز ضربت بن ملجم دون حق نما صورت او شد پُر خون

چهره عدل شد از ظلم نهان گشت ارکان هدایت ویران

گشته شد شیر خدا حبل متین گشته شد رهبر ارباب یقین

یا علی! ای تو مُراد دل من حُبّ تو مایهٔ آب و گل من

الکن از مدح تو نطق ملک است کمترین پایهٔ قدرت فلک است

نامه ام پر شده از جرم و گناه روسیاهم به تو آورده پناه

به درت آمده محتاج عطا «لطفی صافیت» ای بحر سخا

به ولایت، دل محکم دارم پس چه باکی ز جهنم دارم

بستهٔ سنبل گیسوی توام فخرم این بس که سگ کوی توام

من نجف را به جهان نفروشم سر کویت به جنان نفروشم

حَرمت روضه ی رضوان من است دین و دنیای من ایمان من است.

١. قرآن كريم.
٢. نهج البلاغه، الشريف الرضى، الامام على بن ابي طالب عليه السلام، الشريف الرضى، تحقيق و شرح محمد عبده، بيروت، دار المعرفه، ١٤١٢ ق.
٣. الارشاد فى معرفه حجج الله على العباد، مفيد، محمد بن محمد (م. ٤١٣ ق.)، تحقيق مؤسسه آل البيت عليهم السلام لتحقيق التراث، بيروت، دارالمفيد، ١٤١٤ ق.
٤. الاصابه فى تمييز الصحابه، ابن حجر عسقلانى، احمد بن على (م. ٨٥٢ ق.)، تحقيق عادل احمد عبدالموجود، على محمد معوض، بيروت، دارالكتب العلميه، ١٤١٥ ق.
٥. إعلام الورى بأعلام الهدى، طبرسى، فضل بن حسن (م. ٥٤٨ ق.)، قم، مؤسسه آل البيت عليهم السلام لاحياء التراث، ١٤١٧ ق.
٦. اقبال الاعمال، ابن طاووس، سيد على بن موسى (م. ٦٦٤ ق.)، تحقيق جواد قيومى، قم، مكتب الاعلام الاسلامى، ١٤١٤ ق.
٧. الامالى، صدوق، محمد بن على (م. ٣٨١ ق.)، قم، مؤسسه البعثه، ١٤١٧ ق.
٨. الانوار الساطعه من الغراء الطاهره خديجه عليها السلام بنت خويلد، سيلوى، غالب، المطبعه العلميه، ١٤٢١ ق.
٩. بحار الانوار الجامعه لدرر اخبار الائمه الطهار عليهم السلام، مجلسى، محمدباقر (م. ١١١١ ق.)، تحقيق محمدباقر بهبودى، بيروت، داراحياء التراث العربى، ١٤٠٣ ق.
١٠. البدايه و النهايه، ابن كثير، اسماعيل بن عمر (م. ٧٧٤ ق.)، تحقيق على شيرى، بيروت، دار احياء التراث العربى، ١٤٠٨ ق.

۱۱. تاریخ الامم و الملوك، طبری، محمد بن جریر (م. ۳۱۰ ق.)، تحقیق گروهی از دانشمندان، بیروت، مؤسسه الاعلمی، ۱۴۰۳ ق.
۱۲. تاریخ یعقوبی، یعقوبی، احمد بن ابی یعقوب (م. ۲۹۲ ق.)، بیروت، دارصادر.
۱۳. تحف العقول عن آل الرسول صلی الله علیه و آله، ابن شعبه حرانی، حسن بن علی (م. قرن ۴)، تحقیق علی اکبر غفاری، قم، نشر اسلامی، ۱۴۰۴ ق.
۱۴. تفصیل وسائل الشیعه إلى تحصیل مسائل الشریعه، حر عاملی، محمد بن حسن (م. ۱۱۰۴ ق.)، قم، مؤسسه آل البيت عليهم السلام لاحیاء التراث، ۱۴۱۴ ق.
۱۵. توضیح المقاصد، بهائی، محمد بن حسین (م. ۱۰۳۱)، قم، کتابخانه مرعشی نجفی، ۱۴۰۶ ق.
۱۶. تهذیب الاحکام، طوسی، محمد بن حسن (م. ۴۶۰ ق.)، تحقیق سید حسن موسوی خراسان، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۴ ش.
۱۷. ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، صدوق، محمد بن علی (م. ۳۸۱ ق.)، تحقیق سید محمد مهدی موسوی خراسان، قم، الشریف الرضی، ۱۳۶۸ ش.
۱۸. الخصال، صدوق، محمد بن علی (م. ۳۸۱ ق.)، تحقیق علی اکبر غفاری، قم، نشر اسلامی، ۱۴۰۳ ق.
۱۹. الخصائص الفاطمیه، حسینی کجوری، محمد باقر (م. ۱۳۱۳ ق.)، تحقیق سید علی جمال اشرف حسینی، الشریف الرضی، ۱۳۸۰ ش.
۲۰. الدعوات، قطب راوندی، سعید بن هبه الله (م. ۵۷۳ ق.)، قم، مدرسه الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۴۰۷ ق.
۲۱. رمضان در تاریخ، صافی گلپایگانی، لطف الله، تهران، نشر قدر، ۱۳۶۲ ش.
۲۲. روضه الواعظین و بصیره المتعظین، فتال نیشابوری، محمد بن حسن (م. ۵۰۸ ق.)، قم، الشریف الرضی، ۱۳۷۵ ش.
۲۳. شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، عزالدین (م. ۶۵۶ ق.)، تحقیق محمد ابوالفضل ابراهیم، دار احیاء الکتب العربیه، ۱۳۷۸ ق.
۲۴. عالی ترین مکتب تربیت و اخلاق یا ماه مبارک رمضان، صافی گلپایگانی، لطف الله.

٢٥. علل الشرايع، صدوق، محمد بن علي (م. ٣٨١)، تحقيق سيد محمد صادق بحر العلوم، النجف الاشرف، المكتبة الحيدريه، ١٣٨٥ ق.
٢٦. عيون اخبار الرضا عليه السلام، صدوق، محمد بن علي (م. ٣٨١ ق.)، تحقيق حسين اعلمى، بيروت، مؤسسه الاعلمى، ١٤٠٤ ق.
٢٧. الغدير فى الكتاب و السنه و الادب، امينى، عبدالحسين (م. ١٣٩٢ ق.)، بيروت، دارالكتاب العربى، ١٣٩٧ ق.
٢٨. فضائل الاشهر الثلاثه، صدوق، محمد بن علي (م. ٣٨١ ق.)، تحقيق غلامرضا عرفانيان، بيروت، دارالمحججه البيضاء، ١٤١٢ ق.
٢٩. الكافى، كلينى، محمد بن يعقوب (م. ٣٢٩ ق.)، تحقيق على اكبر غفارى، تهران، دارالكتب الاسلاميه، ١٣٦٣ ش
٣٠. الكامل فى التاريخ، ابن اثير جزرى، على بن محمد (م. ٦٣٠ ق.)، بيروت، دارصادر، ١٣٨٦ ق.
٣١. كشف الغمه فى معرفه الائمة عليهم السلام، اربلى، على بن عيسى (م. ٦٩٣ ق.)، بيروت، دارالاضواء، ١٤٠٥ ق.
٣٢. مجمع الزوائد و منبع الفوائد، هيثمى، على بن ابى بكر (م. ٨٠٧ ق.)، بيروت، دارالكتب العلميه، ١٤٠٨ ق.
٣٣. المحاسن، برقى، احمد بن محمد (م. ٢٧٤ ق.)، تحقيق سيد جلال الدين حسيني، تهران، دارالكتب الاسلاميه، ١٣٧٠ ش
٣٤. المحججه البيضاء فى تهذيب الاحياء، فيض كاشانى، محسن بن مرتضى (م. ١٠٩١ ق.)، تحقيق على اكبر غفارى، قم، نشر اسلامى ١٤١٧ ق.
٣٥. مسار الشيعه فى مختصر تواريخ الشريعه، مفيد، محمد بن محمد (م. ٤١٣ ق.)، تحقيق مهدى نجف، بيروت، دارالمفيد، ١٤١٤ ق.
٣٦. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، محدث نوري، ميرزا حسين (م. ١٣٢٠ ق.)، بيروت، مؤسسه آل البيت عليهم السلام لاحياء التراث، ١٤٠٨ ق.
٣٧. مسند احمد بن حنبل، احمد بن حنبل، شيبانى (م. ٢٤١ ق.)، بيروت، دارصادر.

۳۸. المصباح، کفعمی، ابراهیم بن علی (م. ۹۰۵ ق.)، بیروت، مؤسسه الاعلمی، ۱۴۰۳ ق.
۳۹. مصباح المتهدج، طوسی، محمد بن حسن (م. ۴۶۰ ق.)، بیروت، مؤسسه فقه الشیعہ، ۱۴۱۱ ق.
۴۰. معارف دین، صافی گلپایگانی، لطف الله، قم، مرکز نشر و تنظیم آثار آیت الله العظمی صافی گلپایگانی دام ظلّه العالی، ۱۳۸۶ ش.
۴۱. مع الخطیب فی خطوطه العریضه، صافی گلپایگانی، لطف الله، قم، مرکز تنظیم و نشر آثار آیت الله العظمی صافی گلپایگانی دام ظلّه العالی، ۱۴۳۰ ق.
۴۲. معانی الاخبار، صدوق، محمد بن علی (م. ۳۸۱ ق.)، تحقیق علی اکبر غفاری، قم، نشر اسلامی، ۱۳۶۱ ش.
۴۳. المعجم الکبیر، طبرانی، سلیمان بن احمد (م. ۳۶۰ ق.)، تحقیق حمدی سلفی، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۴ ق.
۴۴. من لا یحضره الفقیه، صدوق، محمد بن علی (م. ۳۸۱ ق.)، تحقیق علی اکبر غفاری، قم، نشر اسلامی، ۱۴۰۴ ق.
۴۵. مناقب آل ابی طالب، ابن شهر آشوب، محمد بن علی (م. ۵۸۸ ق.)، تحقیق گروهی از اساتید نجف اشرف، النجف الاشرف، المكتبه الحیدریه، ۱۳۷۶ ق.
۴۶. منتهی الآمال فی تواریخ النبی والآل، محدث قمی، عباس (م. ۱۳۵۹ ق.)، قم، انتشارات دلیل ما، ۱۳۷۹ ش.
۴۷. الوافی، فیض کاشانی، محسن بن مرتضی (م. ۱۰۹۱ ق.)، تحقیق سید ضیاءالدین حسینی، اصفهان، کتابخانه امام امیرالمؤمنین علی علیه السلام، ۱۴۰۶ ق.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه

اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

